

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kogukonnahariduse ja huvitegevuse õppekava

Maarja Loorits

NOORSOOTÖÖTAJATE TEADLIKKUS LASTEVANEMATE SEADUSTEST
TULENEVATE KOHUSTUSTE TÄITMISE TOETAMISEST JÄRVA MAAKONNA

NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja: Allan Kährik, MA,

pedagoogika nooremlektor

Kaitsmisele lubatud.....

Viljandi 2021

SISUKORD

Töös kasutatavad mõisted ja lühendid	4
SISSEJUHATUS	6
1. LAPSEVANEMA SEADUSEST TULENEVATE KOHUSTUSTE TOETAMINE NOORSOOTÖÖS.....	12
1.1. Seadustest tulenevad kohustused lapsevanemal	12
1.2 Lapsevanema kohustuste täitmist toetav noorsootöötaja.....	14
1.2.1 Kasvatamise kohustuse toetamine noorsootöös.....	14
1.2.2 Noorele õiguste tagamine noorsootöös.....	16
1.2.3 Noorsootöötaja poolne heaolu tagamine.....	19
1.2.4 Arenguks ja koolikohustuse täitmiseks vajalik keskkond	21
1.3. Lapsevanemaga koostööd mõjutavad tegurid.....	23
2.UURIMUSE METODOLOOGILISED LÄHTEKOHAD JA METOODIKA	27
2.1 Metodoloogilised ja metoodilised lähtekohad	27
2.2 Uurimustöö valim	28
2.3 Andmete kogumine ja dokumenteerimine	29
2.4 Sisuanalüüsi metoodika	31
3. TEKSTILISTE ANDMETE ANALÜÜS	34
3.1 Intervjuu taustandmed.....	34
3.2 Noorsootöötajate kirjeldused lastevanemate STK-st.....	35
3.2.1 Noorsootöötajate informeeritus kasvatuskohustusest.....	35
3.2.2 Noorsootöötajate õiguste tagamine noorele.....	36
3.2.3 Noorsootöötaja informeeritus noore heaolu tagamise kohustustest	36
3.2.4 Noorsootöötajate kirjeldused arendavast kasvukeskkonnast.....	37
3.3 Noorsootöötajate tegevused lastevanemate STK toetamiseks.....	38
4. ARUTELU JA JÄRELDUSED	40

4.1 Noorsootöötaja teadlikkus lapsevanema STK-e osas, võrreldes lapsevanema teadlikkusega.	40
4.2 Ettepanekud noorsootöötajatele koostöö tõhustamiseks lastevanematega.	43
4.3 Edasised uurimisvõimalused.....	44
KOKKUVÕTE	46
KASUTATUD ALLIKAD	48
LISAD.....	64
Lisa 1. Fookusgrupi intervjuu kava	64
Lisa 2 Elo Lättemägi koolituselt näide	65
Lisa 3 tabel 3 Kasvatuskohustuse määratlus ja näited	66
Lisa 4 tabel 4 Õiguste tagamise kohustuse määratlus ja näited	67
Lisa 5 tabel 5 Heaolu tagamise kohustuse määratlus ja näited.....	68
Lisa 6 tabel 6 Arendava kasvukeskkonna määratlus ja näited.....	69
Lisa 7 tabel 7 Tegevused lastevanemate STK toetamise määratlused.....	70
SUMMARY.....	73
LIHTLITSENTS	75

Töös kasutatavad mõisted ja lühendid

Avatud ruum füüsiline keskkond kus noorsootöötaja loob kontakti noortega ning avatud noorsootöö teenuseid saavad kasutada kõik noored tasuta (Noortekeskuste miinimumstandard 2020).

Avatud noorsootöö on vabatahtliku kaasatuse alusel kogemuste pakkumine noortele enesearenguks ja aktiivseks osalemiseks ühiskonnas (Open youth work 2011).

Avatud noortekeskuses töötav spetsialist on noorsootöötaja, kes töötab avatud noorte ruumis/noortekeskuses (ENTK 2020).

Eesti ANK- Eesti avatud noortekeskuste ühendus.

ENTK - Eesti Noorsootöö Keskus

Koostöö lapse probleemide lahendamisel – mõiste hõlmab kohaliku omavalitsuse ametnikke, lapsi, lapsevanemaid, kasuperesid, erinevaid huvirühmi ja avalikkust ning spetsialiste kaasavat tegevust lapse heaolu ja õiguste tagamisel (Lastekaitse seadus 2014, § 8, lg 1) .

Koostöö juhtimine on koostöö algatamine, ootuste selgitamine teisele osapoolele ning soodustava keskkonna loomine (Valk & Ress 2006, lk 252).

KOV kohalik omavalitsus.

Kutsestandard on dokument, mis kirjeldab kutsetegevust ning vastaval kutsel tegutsemiseks vajalikku kompetentsust. (Noorsootöötaja kutsestandard tase 4. s.a.).

Laps on 0 -18 aastane inimene (ÜRO Lapse õiguste konventsiooni 1996).

Noor on vanuses 7-26 aastat (Noorsootöö seaduse 2010). Käesolevas töös käsitlen noori kelle elu mõjutavad ja otsuseid aitavad teha lapsevanemad.

Noorsootöö on noore inimese arengu toetamine, selleks positiivse keskkonna ja tingimuste loomine (Noorsootöö seadus § 4, lg 1).

Noorsootöö spetsialist- on üks võimelikest noorsootöö ametinimetustest (ENT 2020). Kutse tase 6 ja 7 kompetentsidele vastavate tööülesannetega. Lisaks noorsootöötaja tööülesannetele juhib teiste noorsootöötajate tööd kohalikus omavalitsuses.

Noorsootöötaja juhib, kavandab, hindab eesmärgistab tööd noorte, teiste spetsialistide, vanemate ja huvigruppidega (Kes on noorsootöötaja 2020).

Noortekeskus on noorsootöö asutus mis tegutseb kõiki avatud noorsootöö põhimõtteid järgides ning kus noored saavad tegutseda vaba tahte alusel (Noortekeskuste miinimumstandard 2020).

STK – seadusandlikest normatiivdokumentidest tulenevad kohustused.

Lapsevanema STK – tuginedes seminaritöö teoreetilisele osale ja lõputöö eesmärgile, uurin lapsevanema seadustest tulenevaid kohustusi mida tõlgendasin kui: kohustust kasvatada oma lapsi; lapse õiguste tagamise kohustust; lapse heaolu tagamise kohustust; lapse arenguks ja koolikohustuse täitmiseks soodsa kasvukeskkonna loomist.

Teadlikkus- ehk teadlik olema, mingit informatsiooni omav, millestki teadev. (EKSS 2009 *sub* teadlik). Oma töös uurin noorsootöötajate teadlikkust lastevanemate STK-st. Noorsootöötaja kes mõistab lastevanemate STK-st, saab kohustuste sisust aru ning oskab oma igapäeva töö eesmäärke seostada lastevanemate STK-ga.

Tõlgendama- tähenduse või sisu andmine, midagi seletama või mõistma, sisu avama (EKSS 2009 *sub* tõlgendama)

Võrgustikutöö on spetsialistide omavaheline süsteemne töövahend, mis võimaldab mitmest professionaalsest vaatenurgast abivajaja argielu probleeme lahendada (Korp & Rääk 2004, lk 9-10).

SISSEJUHATUS

Seadustes (Eesti Vabariigi põhiseadus 1992, § 27; Perekonnaseadus 2009, § 124; Lastekaitseadus 2014, § 7, § 22, lg 2 (1,2,3); § 6, lg 2-4; § 4; haridusseaduses 1992, § 24) on toodud lastevanemate kohustused kasvatada last, tagada lapse õigused ja heaolu, luua oma lapse arenguks ja koolikohustuse täitmiseks soodne kasvukeskkond (Loorits 2020, lk 6). Noorsootöö on arendava keskkonna, tingimuste ja võimaluste loomine, milles vabatahtlikult osalemine arendab isiksust mitmekülselt (Noorsootöö seadus 2010, § 4). Noorsootöötajal ja lapsevanemal on sarnased eesmärgid noore inimese toetamisel.

Erinevates uuringutes on kajastatud lastevanemate koostööd lasteaia, kooli ja sealsete huvijuhtidega (Fedorov 2016; Lukk 2011; Sepp 2019; Puur 2019; Palts 2019; Rajamets 2014; Ander 2014). Kuid jääb mulje, et noorsootöötaja ja lapsevanema koostöö aspektid on jäänud formaalõppe kõrval tagaplaanile.

Noorsootöötaja kutse-eetikas on kirjas, et üheks koostööpartneriks noorte probleemide lahendamisel on lapsevanem ja oluline on koostöö perekonnaga (Noorsootöötaja kutsestandard tase 4. s.a. A.1). Noorsootöö kohustusliku kompetentsina on välja toodud suhtlemine avalikkusega, mis kirjeldab noorsootöötaja tegevusnäitajana koostöövormide loomist vastavalt oma eesmärkidele (Noorsootöötaja kutsestandard tase 6. s.a. B.2.3).

Kuid kindlaid aspekte koostöö tegemiseks lastevanematega pole välja toodud. Vajalik on teada kuidas toimub ja milles seisneb koostöö perekonnaga ning milliseid teadmisi vajaksid noorsootöötajad, et teha tõhusat koostööd lastevanematega.

Kaasava Noorsootöö käsiraamatus on H. Williamsoni järgi kirjutatud, et noorsootöötaja peab omama pädevust otsustamaks, milline lähenemine noore probleemide lahendamisel on parim.

Erinevatele inimestele sobivad erinevad lahendused. Üheks võimaluseks on kaasata noore perekonda. (Enn 2013, Williamson 2007 järgi, lk 11-12)

Suurimad riskifaktorid noore elus on perekond ja keskkond ning spetsialistidel on võimalik luua tugivõrgustik, et igal noorel oleks olemas täiskasvanu toetus (Arabkin 2021). Seega on oluline perekonna harimine, teavitamine võimalikest ohtudes noore elus.

Probleemsete laste perede kaasamiseks peaks lapsevanematele andma praegusest suurema vastutuse (Piho 2011). Lastevanemate toetamiseks on loodud programme, koolitusi, mis käsitlevad erinevaid vanemluse teemasid (Anniste, Biin, Osila, Koppel & Aabel 2018). Vanemaid on vajalik suunata programmide ja koolitustest osa võtma, et nad oskaksid rohkem oma lapsi ise toetada. Siinkohal on oluline noorsootöötajate oskus märgata lapsi, kelle vanemad pole täitnud kõiki kohustusi lapse heaolu tagamiseks.

Arendamist vajab noorte elu vaatlemine tervikuna, arvestades kõiki noori mõjutavaid tegureid (Paide linna... 2020, lk 8). Elu vaatlemine tervikuna hõlmab ka perekonda. Tehes koostööd lastevanematega, on noorsootöötaja kursis lapse perekonnas toimuvaga ning sellega lihtsustab noore probleemide lahendamisel olulist aspekti, elu vaatlemist tervikuna.

Liiga vähe kuulavad õpetajad lapsevanemat kui eksperti oma lapse suhtes (Palts 2019, lk 154). Probleemianalüüsis on oluline koguda infot erinevatest allikatest, sealjuures püütakse mõista erinevaid tegureid, mis olukorda võivad mõjutada (Aaben, Salla & Markina 2018. lk 47). Noorsootöötajad peaksid koguma infot noore kohta ka lapsevanemalt.

Paide linna arengukava elukestev õpe ja noorsootöö osa näeb ette arendada koostööd erinevate huvigruppide ning kogukonna vahel. Koostöö arendamise juures on oluliseks aspektiks noorsootöötaja pädevus koostööd teha ja seda juhtida. Selleks on Paide linna arengukavas välja toodud noorsootöötaja pädevuste tõstmine läbi koolituste. (Paide linna... 2020) Noorsootöötajal on oluline end pidevalt täiendada, et teha tulemuslikku tööd noore elu tegelikkuse mõistmisel (Koolitused 2018).

Koostööle ja noore elu tervikuna vaatlemisele aitab kaasa suhtlemine lapsevanemaga. Kuna lapsevanem näeb oma lapse elu igapäevaselt ja tunneb teda kõige paremini, siis suheldes lapsevanemaga võib noorsootöötaja saada noore kohta uut infot, mis aitab noore tegevusi paremini mõista. Tõhus ja edasiviiv vestlus vanemaga nõuab noorsootöötajalt suhtluspädevust,

mida on võimalik endas teadlikult arendada.

Türi Noortekeskuses koostööpartneriks on SA Lapse Heaolu Arengukeskuse Perepesa (Türi valla...2020, lk 19), mis on suunatud lapsevanemate toetamisele, koolitamisele ning lapse heaolu ennetustegevustele koos sotsiaal-, tervise-, ja hariduse valdkonna asutuste ja vabaihendustega (Perepesa s.a). Türi noortekeskuse põhimääruses on noorsootöötaja koostöö ülesanded laste- ja noorte organisatsioonidega ning valla kultuuri- ja haridusasutustega, samuti politseiga (Türi noortekeskuse...2010, § 10). Põhjuseks, miks noorsootöötaja koostöö partneritena pole eraldi välja toodud lapsevanemaid ega perekonda, võib olla noortekeskuse juures tegutsev Perepesa. Perepesas on kolm töötajat, kelle ülesandeks on perede **professionaalne** nõustamine (Türi valla...2020, lk 19).

Noorsootöötajate üheks eesmärgiks on pakkuda noortele tuge tulevikus iseseisvaks elus hakkama saamiseks. Sama eesmärk on ka lapsevanemal. Noorsootöötaja on spetsialist, kelle poole on lapsevanemal võimalus pöörduda kui vajab abi oma lapse kasvatamisel. Tihti seda ei kasutata, võib-olla ei olda võimalustest teadlikud või ei julgeta. (Anniste jt 2018)

Noorsootöötajad hindavad madalalt oma pädevust teha koostööd valdkonna sihtrühmadega (Käger, Kivistik & Tatar 2017, lk 69). Kuigi noorsootöötaja tugivõrgustikku kuuluvad ka lapsevanemad, leiavad siiski noorsootöö spetsialistid, et koostöö lastevanemate ja noorsootöötajate vahel on vähene või lausa puudulik ning roll lastevanemate teadlikkuse tõstmisel on kesine (Pranno 2020; Nõmmik 2020; Konrad 2020). „Kõige rohkem arenguruumi on noorsootöötajatel avalikkusega suhtlemisel ja koostöö tegemisel“ (ESF koolitusprogrammi... 2019, lk 27).

Oluline on välja selgitada vähese koostöö põhjused. **Selleks aga on eelnevalt vaja uurida, millised tegurid mõjutavad noorsootöötajate ja lastevanemate koostööd?**

Avatud noortekeskuste kordusuuring (2010) toob välja erinevaid noorsootöö koostööpartnereid, kuid nende seas ei ole lapsevanemaid. Lapsevanemad on samas uuringus toodud kui sihtrühm, kellele erinevaid noorsootöö teenuseid pakkuda. (Taru 2010, lk 13, 56-65) Noorsootöötajad ei ole kursis, milline on vanemate informeeritus koostöö võimalustest. Puuduliku koostöö põhjused on halvad isiklikud suhted, hirm negatiivse tagasiside ees, vanemate arvamus koostöö ebaolulisusest (Fedorov 2016, lk 35). Lapse heaolu hindamise käsiraamat (2017) toob välja

lapse heaolu tagamise aspekti, et vanem peaks julgema spetsialistilt abi küsida (Lapse heaolu... 2017, lk 19-47). Laste õiguste ja vanemluse uuringu (2018) tulemustes selgus, et 53% vanematest ei tea kuhu lapsevanemana abi ja nõu saamiseks pöörduda (Anniste jt 2018). Noorsootöötaja peaks oskama ja suutma märgata last, kelle vanem taolisesse situatsiooni on sattunud. Sellises olukorras on noorsootöötajal vajalik võtta lapsevanemaga ise ühendust ja koostööd pakkuda.

Võrreldes teiste aspektidega on lapsevanemad vähem rahul noortekeskuste koostööga ja noored ei pruugi ise rääkida oma tegevustest noorsootöös (Beilmann, Lillemäe, Linno, Murakas, Rämmer, Soo, Tooding & Trumm 2018, lk 44). Seega on noorsootöötajal oluline hoida kontakti lapsevanemaga, andes vajadusel infot noortekeskuste tegevustest ja märgata noort, kellel kodune eeskuju ja tugi puuduvad. Noorsootöötaja valib võimalikud lähenemised probleemi lahendamisel.

Töötades igapäevaselt lasteaia õpetajana on minu üheks olulisemaks koostöövõrgustiku liikmeks lapsevanem. Lasteaias puutun lastevanematega kokku kaks korda päevas. Esimese kooliastmes käiva lapse vanemana teen koostööd klassijuhatajaga, kaks korda aastas koosolekutel. Noorsootöö praktikal viibides ei olnud mul kordagi võimalust näha noorsootöötaja kokkupuudet lapsevanemaga.

Peale lasteaeda väheneb lapsevanemal oskus või vajadus, vahel ka võimalus teha koostööd oma lapsega töötava spetsialistiga. Soovin noorsootöötajana parandada isiklikke koostööoskusi lastevanematega, et parandada avatud noortekeskustes lastevanemate kaasatust noorte probleemide lahendamisel. Samuti soovin edaspidi jagada neid kogemusi teiste noorsootöötajatega.

Koostöö tõhususes on oluline, milliseid koolitusi on noorsootöötajad läbinud ning mida nad lastevanemate kohustustest teavad. **Koolitajatel** on oluline pakkuda infot lastevanemate kohustustest, toetamisest ja koostööst. Selleks, et noorsootöötajad saaksid teha tõhusat koostööd lapsevanematega, on oluline noorsootöötajate teadlikkus (informeeritus, mõistmine) lastevanemate kohustustest. Kui seadustest tulenevate kohustuste (edaspidi STK) mõistmine ja informeeritus on välja selgitatud, saavad **koolitajad** vastavaid kursusi korraldada. **Noorsootöö spetsialistid** saavad teada, millele oma töös tähelepanu pöörata, et noorsootöötaja ja lapsevanema vaheline koostöö oleks noore probleemide lahendamisel tõhusaim. Kui

noorsootöötaja teab, milliseid lastevanemate kohustusi ta vähem tunneb, saab ta nende kohta juurde uurida või õppida ning suurendada oskust märgata abivajavat noort.

Pole aga teada, millist infot noorsootöötajad **koolitustelt** vajavad, et arendada tõhusat koostööd huvigruppidega. Millist ettevalmistust vajavad **noorsootöötajad** selleks, et osaleda noore toetamisel koostöös lapsevanemaga, arvestades lapsevanema seadustest tulenevaid kohustusi ning kavandada sellega seoses koostööd.

Selleks, et koolitajad saaksid infot, noorsootöö spetsialistid oskaksid suunata noorsootöötajaid ning noorsootöötajad saaksid teha tõhusat koostööd noore probleemide lahendamisel lastevanematega, on vajalik välja selgitada, milline on noorsootöötajate teadlikus (informeeritus, mõistmine) ja tegevused lastevanemate seadustest tulenevatest kohustuste toetamise osas.

Eelnevates lõikudes kirjeldatud noorsootöötaja ja lapsevanema koostöö tõhustamise vajaduse välja selgitamisele tuginedes püstitan antud lõputöö uurimisprobleemi: **Pole teada, kuidas noorsootöötajad teadvustavad enda rolli ja funktsiooni lastevanematega koostöö loomisel, et toetada vanemat STK täitmisel.**

Eesmärk on **välja selgitada Järva maakonna avatud noortekeskuste noorsootöötajate teadlikkus (informeeritus, mõistmine) lapsevanema STK-st ja kirjeldused toetavatest tegevustest lastevanemate seadustest tulenevate kohustuste täitmise osas.**

Uurimisprobleemi lahendamiseks ja eesmärgi täitmiseks püstitasin järgmised **uurimisküsimused**:

1. Kuidas kirjeldavad noorsootöötajad lastevanemate seadustest tulenevaid kohustusi?

Kuidas kirjeldavad noorsootöötajad lapse kasvatamise kohustust?

Kuidas kirjeldavad noorsootöötajad lastevanemate õiguste tagamise kohustust?

Kuidas kirjeldavad noorsootöötajad lastevanemate heaolu tagamise kohustust?

Kuidas kirjeldavad noorsootöötajad lapsevanema kohustust tagada lapsele arenguks ja koolikohustuse täitmiseks vajalik kasvukeskkond?

2. Milliseid tegevusi toovad noorsootöötajad esile lastevanemate seadustest tulenevate kohustuste toetamisel?

Antud lõputöö lisaväärtus on tõsta Järva maakonna noorsootöötajate teadmisi koostöö aspektidest lastevanematega. Informeerida noorsootöötajaid lastevanemate kohustustest ning koostöö olulisusest.

Lõputöö koosneb sissejuhatusest, neljast peatükist ja kokkuvõttest. Esimeses peatükis annan ülevaate noorsootöötaja koostöö lähtekohtadest lapsevanemaga, toetudes teemakohastele allikatele. Keskendun noorsootöötaja koostöö aspektidele lapsevanemaga, mis aitavad toetada lapsevanemat tema seadustest tulenevate kohustuste täitmisel. Toon välja noorsootöötaja eesmärgid lapsevanemaga koostöös lapse kasvatamisel, keskendudes noorsootöötaja võimalustele noore heaolu ja õiguste tagamisel ning arendava kasvukeskkonna loomise toetamisel. Teises peatükis annan ülevaate uurimistöö metoodikast, käsitlen andmete kogumise ja analüüsimise meetodit. Kolmandas peatükis teen kogutud tekstiliste andmete analüüsi. Neljandas peatükis toon välja uurimuse tulemused ja järeldused ning arutelu peatükis võrdlen saadud tulemusi oma varasema uurimusega. Võrdluses toon välja lastevanemate ja noorsootöötajate teadlikkuse sarnasused ja erinevused lapsevanema STK-st, nende võrdluste tulemusel saavad noorsootöötajad teha oma töös vastavaid muudatusi, et koostöö lastevanematega oleks tõhusam. Teen omapoolsed ettepanekud noorsootöötajate koolitajatele ja noorsootöötajate töö koordineerijatele, millist infot jagada noortekeskustes töötavatele spetsialistidele, lapsevanema seadustest tulenevate kohustuste osas.

1. LAPSEVANEMA SEADUSEST TULENEVATE KOHUSTUSTE TOETAMINE NOORSOOTÖÖS

Antud peatükis toon välja noorsootöötaja ja lapsevanema vahelist koostööd mõjutavad tegurid. Kirjeldan lapsevanema kohustuste ja noorsootöötaja töö ühiseid eesmärke, tuues näiteid avatud noortekeskuste võimalustest toetada lapsevanemat tema seadustest tulenevate kohustuste täitmisel.

Noorsootöötaja teadvustades oma töös sarnasusi lapsevanema STK-ga, oskab luua vanemale vajaliku toe. Tuues vanemale näiteid ja selgitusi noorsootöö vajalikkusest ning rollist noore inimese kasvatamisel, heaolu ja õiguste tagamisel ning arendava kasvukeskkonna loomisel. Vanema STK toetamise juures on oluline noorsootöötaja poolne oskus eesmärgistada ja analüüsida oma tööd läbi lapsevanema SKT. Selleks peab noorsootöötaja teadma, kuidas tema igapäevane töö on seotus ka lapsevanema STK-ga.

1.1. Seadustest tulenevad kohustused lapsevanemal

Oma seminaritöös tõin välja lapsevanema seadustest tulenevad kohustused kui:

- 1) kohustus kasvatada oma lapsi (sotsialiseerida, õpetada sotsiaalseid oskuseid, õpetada toimetulekut, luua turvaline keskkond, rahuldada füüsilisi vajadusi, nõuda hügieeni);
- 2) lapse õiguste tagamise kohustus (õigus haridusele, õigus füsioloogiliste vajaduste rahuldamisele, õigus avaldada oma arvamusi);
- 3) lapse heaolu tagamise kohustus (füüsiline heaolu, emotsionaalne heaolu, sotsiaalne heaolu, kognitiivne heaolu, ainealine heaolu);

4) lapse arenguks ja koolikohustuse täitmiseks soodsa kasvukeskkonna loomine (füüsilised tingimused ja õppimise toetamine).

Minu seminaritöös selgus lastevanemate teadlikkus kohustustest, mis tulenevad seadustest. Kuigi vanemad ei tea seaduste punkte täpselt nimetada või kirjeldada, täidavad nad peamiselt oma kohustusi eelnevatele kogemustele või eeskujudele tuginedes. Vanemate kohustuste täitmise tagamisel saab abiks olla lastega töötav spetsialist, kelle poole ka seadustest tulenevalt on vanemal kohustus pöörduda, kui nad abi vajavad. (Loorits, 2020) Sellest tulenevalt vajab lapsevanem spetsialisti poolset koostöö juhtimist. Kui noorest saab lapsevanem, kandub lapsepõlves kogetu edasi tema lapsele. Noorsootöös osalemine on suuresti mõjutatud lapsevanema hoiakutest ja isiklikust aktiivsusest (Karu & Turk 2011, lk 87). Seega on oluline luua juba praegu noortega sellised suhted, et nad tulevikus ise lapsevanematena oma lapsi noortekeskustesse suunaksid ja ise lapsevanematena koostööd hindaksid. Toimiv koostöö lapsevanemaga on eeskujuks noorele, et ka ise tulevikus sarnaselt tegutseda

Noorsootöötaja kutsestandard tase 6 A.1 töökirjeldus näeb ette, et lapsevanem on noorsootöötaja üks koostööpartner, kellega tuleb noore heaolu ja õiguste tagamiseks koostööd teha. Noorsootöötaja kutsekirjelduses on välja toodud koostöö lastevanematega. (Noorsootöötaja kutsestandard tase 4. s.a. A.1) **Heaolu ja õiguste** tagamine lapsele või noorele on ühine kohustus nii lapsevanemale kui ka noorsootöötajale. Seega läbi koostöö on võimalik saavutada nii lapsevanema kui noorsootöötaja töö eesmärged.

Noorsootöötajal on erinevad rollid, seal hulgas noorte õiguste eest seisja (Griffith 2019, lk 26), kasvataja (*ibid.*, lk 29), noorte heaolu tagaja (*ibid.*, lk 26), mitteformaalse õpikeskkonna looja (*ibid.*, lk 27). Seega on noorsootöötaja ja lapsevanema rolle võimalik võrrelda just läbi nende nelja aspekti.

- 1) Lapse kasvatamine;
- 2) lapse õiguste tagamine;
- 3) lapse heaolu tagamine;
- 4) arenguks soodsa kasvukeskkonna loomine.

Oma seminaritöös uurisin lastevanemate teadlikkust seadustest tulenevatest kohustustest, millest tulenevalt saavad õpetajad ja lastega töötavad spetsialistid teada, millele oma töös erilist tähelepanu pöörata, et tagada lapsele hea kasvukeskkond, heaolu, õigused ja koolikohustus läbi lapsevanema teadlikkuse tõstmise (Loorits 2020).

1.2 Lapsevanema kohustuste täitmist toetav noorsootöötaja

Noorsootöötajad kes teavad koostöö erinevaid aspekte mõistavad koostöö olulisust lapsevanemaga, oskavad oma tööd sellest lähtuvalt eesmärgistada ja analüüsida. Selleks et pakkuda tuge nii noortele kui nende vanematele, peab noorsootöötaja teadma lapsevanema kohustusi. Noorsootöötaja **professionaalsuse** üks aspekt on oskus suhelda koostöövõrgustikuga. Ta loob keskkonna mis toetab noort ning läbi selle ka lapsevanemat, ehk noorsootöötaja tagab lapsevanema STK läbi noorsootöö.

1.2.1 Kasvatamise kohustuse toetamine noorsootöös

Lapsevanemad näevad kohustust kasvatada last kui: lapse sotsialiseerimisena, erinevate oskuste ja toimetuleku õpetamisena, turvalise keskkonna loomisenä, füüsiliste vajaduste rahuldamisenä ning hügieeni nõudmisena (Loorits 2020).

Sotsialiseerimist mõjutavad vaba aja veetmise valikuvõimalused. Erinevad võimalused, mille seast nooruk saab teha eale ja eripäräle sobilikumad valikud, aitavad kaasa tulemuslikule sotsiaalsete suhete loomisele nii tööl, koolis kui vabal ajal. (Trainor, Delfabbro, Anderson & Winefieldjt 2010) Noortekeskused pakuvad avatud ruumi, kus noorsootöötaja töö kohustuslikuks komponendiks on noore vajaduste kaardistamine ning saadud info põhjal noorsootöö kavandamine (Noortekeskuste Hea Tava 2013, lk 4-5; 10).

Noor tahab individuaalset lähenemist, kuid vajab ka kuuluvustunde rahuldamiseks rühmategevusi (Vanem 2014, lk 58). Nii nagu vabatahtlikuna tegelemisel on üks olulisemaid motivaatoreid kuuluvustunne on ka noortekeskuses oluline luua läbi rühmategevuste grupikuuluvustunnet, mille oluliseks osaks on oskus grupiliikmeid väärtustada ja tuua esile

nende tugevused (Käger, Luring, Pertšjonok, Kaldur & Nahkur 2019, lk 63; 85). Siinkohal on oluline noorsootõtaja oskus tunnustada ja märgata noort. Noorteseire aastaraamat 2011 toob välja, et valikute pakkumisel noorele ja positiivse õhkkonna loomisel on oluline noorsootõtaja autoriteet (Rämmer 2011, lk 67). Laps õpib kõige paremini matkides. Nii peab noorsootõtaja olema eeskujuks käitumise, väärtuste ja hoiakute osas, noorele uusi oskuseid õpetades. Avatud noorsootöö põhimõte on tegutseda mõtestatult ning analüüsida koos noorega õpitut (Avatud noorsootöö *s.a*).

Noorsootõtajate, lastevanemate ja teiste spetsialistide ühine eesmärk peaks olema kasvatada enda eluga toimetulev inimene (Merilo 2009, lk 27). Huvihariduse pakkumine annab laialdasi võimalusi noorsootöö eesmärkide saavutamiseks (Lees, Gassmann & Juht 2009, lk 43). Enda eluga toime tulev inimene suudab iseseisvalt teha otsuseid ning vastutada oma tegude eest.

Kasvatamise juures on oluline luua noorele võimalused täiskasvanuna eluga hakkama saamiseks ja pakkuda noortele infot isikliku karjääri kujundamisest. Noore tööturule sisenemise toimetulekuks teostati programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine”, mille raames viidi läbi koolitusi noortega töötavatele spetsialistidele, arendati koolitusmaterjale ja kaardistati noorsootöö kvaliteeti (ESF koolitusprogrammi... 2019). Kvaliteedi arendamise programm tõhustab noorsootõtaja professionaalsust märgata noore vajadusi ja tõstab noorsootöö teenuste kvaliteeti. Seega paranes ka noorsootõtajate oskus suunata noort karjääri valikute tegemisel. Siiski on oluline, et noor oskaks ise teha otsuseid. Seega on vajalik, et noorsootõtajad saaksid juba koolitustel teadmised noortele vastutuse õpetamisest.

Noortekeskustes on mitteformaalne õpe peamiselt seotud mõnes projektis osalemisega (Kremann 2018, lk 32-33). Seega on avatud noorteruumi kasutamisele lisaks oluline noort kaasata mõnes projektis osalema. Noorsootõtaja on täiskasvanu, kellel on noorest suuremad elukogemused ja teadmised. Noore kaasamine tähendab ka vastutuse jagamist ja seeläbi õpib noor vastutustunnet. Tegevustes osaledes saab noor kogeda vastutustunnet (Noortekeskuste Hea Tava 2018, lk 8).

Noore valikud osaleda füüsilistes tegevustes võivad olla tingitud sotsiaalsest survest. Eesti koolinoorte hulgas on liikumisaktiivsus vaid pool tervisliku eluviisi soovitud taset. (Liivsoo 2018, lk 24-28) Vaid kümnendik noortest osaleb noortekeskuse tegevustest sageli, ülejäänud käivad noortekeskuses harva (Beilmann jt 2018, lk 32-33). Seega noorsootõtaja saab pigem suunata

noori füüsilisele tervisele tähelepanu pöörama. Pakkudes võimalusi nii juhendatud kui ka iseseisvaks aktiivseks tegutsemiseks.

Oluline on jälgida, et noore baasvajadused oleks rahuldatud. Seda saab tõhustada teiste sotsiaal- ja haridusvaldkonna spetsialistidega. Vajalik on rääkida isiklikust hügieenist, suunata teda pesema ja korralikke riideid kandma. (Paabort 2014, lk 20) Siiski puuduvad 48% noortekeskustest pesemisvõimalused (Paabort, Liiskmann, Kõiv & Mets 2020, lk 18). Noori tuleb informeerida kättesaadavatest pesemisvõimalustest kui kodus sellised tingimused puuduvad (Paabort 2014, lk 20). Kättesaadavad pesemisvõimalused aga on piirkonniti väga erinevad. Seega peab noorsootöötaja olema teadlik KOV pakutavatest võimalustest.

Avatud noortekeskuses saab noorsootöötaja toetada lapse kasvatamist tehes järgnevaid tegevusi:

- pakkudes erinevaid valikuvõimalusi nii füüsiliseks kui vaimseks vaba aja veetmiseks (nii individuaalselt kui grupis);
- luues erinevaid huvitegevusi ja huviringe (mis võimaldavad sotsiaalsete oskuste õppimist);
- luues ruumi noorega individuaalseks suhtlemiseks;
- kaasates noort projektidesse;
- suunates ja nõustades noort töö ning koolielus;
- vajadusel pakkudes toitu ja pesemisvõimalust;
- kaasates noort planeerimise ja analüüsimise protsessidesse;
- luues koostöövõrgustik teiste KOV spetsialistide ja huvigruppidega.

1.2.2 Noorele õiguste tagamine noorsootöös

Vanemad mõistavad õiguste tagamise kohustust, kui lapse „õigust haridusele, õigust kuuluvustarbe rahuldatusse (kiindumus suhe, sotsiaalsed suhted), õigust füsioloogiliste vajaduste rahuldatusse (söök, jook, uni), õigust avaldada oma arvamust, õigust turvalisustarbe rahuldatusse“ (Loorits 2020).

Noorsootöötajal on võimalus kodu ja koolivälises keskkonnas tutvustada noorele inimõigusi kutsudes noort osalema erinevates programmides ja koolitustel (Gavrielides, Nemutlu & Serban 2018, lk 38-39; 44). Noorsootöötajal on oluline roll teavitada noort tema õigustest, võimaldades osaleda poliitikas, projektides ja koolitustel, seega on oluline ühiskonnas teadvustada noorsootöö rolli mitteformaalse õppe pakkujana (Noorte juurdepääs... 2016, lk 9-10). Samas kui noor jääb kõrvale noorsootöös pakutavatest teenustest, noorel puuduvad võimalused kaasa rääkida või enda teadmisi rakendada, suureneb risk sattuda probleemidesse (Vanem 2014, lk 24). Lapsevanemat teavitatakse, kui laps on rikkunud seadust. Kui tegemist on kergema rikkumisega, mille puhul piirduakse vaid vestlusega, pole vanema teavitamine alati vajalik. (Lapse õiguste esmasel...2017, lk 7) Seega on noorsootöötajal oluline olla kursis, milline on vanema kohustus lapse õiguste tagamisel, et sellest lähtuvalt teha valikuid noorsootöö eesmärgistamisel.

Poliitikat on oluline vahendada noort kõnetaval viisil, jättes kõrvale noorsootöötaja isiklikud vaated (Kõiv & Kõva 2019, lk 10). Noorte poliitika üheks probleemkohaks on keeruline sõnastus ja pealiskaudsus (Valss 2015, lk 75), samas peab see olema vahendatud noorele arusaadavalt. Seega mõjutab noorte poliitikat vahendaja **professionaalsus** ning oskus lähtuda vastavalt hetke vajadustest ning noore arengust.

Nooretele ei saa panna kohustust otsustada millegi üle, milleks nad veel suutelised ei ole. Vajalik on noorte kaasamine otsustusprotsessidesse järk-järgult, hinnates noore küpsust (Aksen, Kiisel, Saarsen, Koppel, Jaanits, Tammsaar, Rajaveer, Narusson, & Trumm 2017-2018, lk 33).

Riigid peavad aitama lapsi läbi vastutavate isikute toetamise, andes vajadusel materiaalsel tuge toidu, riiete või peavarju abi, viies läbi vastavaid programme (Lapse õiguste konventsioon 1996, artikkel 27). Noortekeskuse ja koolide vahelises koostöuuringus on välja toodud, et noore keskendumist koolis aitavad rahuldada nt puhta joogivee tagamine, tervislike snäkkide pakkumine ja rahustavate harjutuste läbiviimine (Kõvask 2018, lk 24). Noore füsioloogiliste vajaduste rahuldamiseks saab avatud noorsootöös kasutada sarnaseid võimalusi nt varuda noortekeskusesse sööki, mis on noortele kättesaadav. Pakkuda huvitegevusi mille eesmärk on vähendada päeva pingeid läbi rahuliku hingamise, või muusika kuulamise.

Lapsel on õigus põhivajaduste rahuldamiseks, ometigi on ette tulnud juhtumeid, kus just põhivajadusest ilma jätmisega karistatakse last halvasti käitumise eest (Laste õiguste tagamine 2015, lk 16-17; 23).

Avatud noortekeskus pakub turvalist keskkonda, kus noorel on võimalus eksida ja oma eksimustest õppida (Kütt 2015, lk 24). Turvatunde saavutamisel on esmatähtis usaldusliku **sotsiaalse keskkonna** loomine (*ibid*, lk 14).

Euroopa Liidu Noorte Nõukogus sai heakskiidu eesmärk läbi lastevanemate arendamise, tagada võimalikult head tingimused, et noortel oleks kriitiline mõtlemine meedia allikate suhtes. Lastevanemate arendamine on oluline kuna just lapsevanem on toeks ja eeskujuks oma lapsele. (Euroopa Liidu noortestrategia 2018, lk 13) Selle sihi täitmisel on noorsootöötajal oluline märgata noort, kellel kodune eeskuju ja tugi puuduvad. Märgates noore probleemi, valib noorsootöötaja võimalikud lähenemised probleemi lahendamisel. Üks võimalus probleemile läheneda on läbi lapsevanema.

Avatud noortekeskuses saab noorsootöötaja toetada vanemat noore õiguste tagamise kohustuse täitmisel:

- tutvustades noorele tema õiguseid ja kohustusi nii individuaalselt vesteldes, kui ka rühma tegevustes;
- kaasates noort erinevatesse programmidesse, projektidesse ning tutvustades noortepoliitikat;
- juhtides koostööd huvigruppidega noore probleemide lahendamisel;
- kaasates professionaalselt noori ja oskuslikult lähtudes inimese individuaalsetest vajadustest;
- tagades (märgata ja toetada) noore õigused;
- luues sotsiaalne turvaline keskkond õppimiseks, eksimiseks ja proovimiseks.

1.2.3 Noorsootöötaja poolne heaolu tagamine

Lapse heaolu tagamise kohustusena näevad lapsevanemad füüsilist heaolu, emotsionaalset heaolu, sotsiaalset heaolu, kognitiivset heaolu ning ainelist heaolu (Loorits 2020).

Heaolu mõõdetakse **subjektiivsete** ja **objektiivsete** näitajatega. Noor vajab õpihimu, vaimse tervise ja huvide rahuldamiseks toetavat keskkonda. (Kutsar & Soo, lk 20) Noorsootöös on võimalik õppida läbi mitteformaalse õppe, osaledes huviringides nt kokandusringid, läbi kaardimängude õppida märkama ja väärtustama, projektides osaledes õppida suhtlemisoskuseid ja olla kaasatud (Mitteformaalne õppimine *s.a.*). Seega on noorsootöötaja poolt loodud nii füüsiline kui sotsiaalne keskkond üks võimalusi läbi mille saab noore heaolu toetada.

Subjektiivset heaolu näitavad inimeste endi tunded ja arvamused oma elukvaliteedi üle (Casas 2019, lk 7). Laste ja perede arengukava 2012-2020 üheks eesmärgiks oli tõsta perede elukvaliteeti (*ibid.*, lk 4). Noorsootöö pakub võimalust noorte elukvaliteedi tõstmiseks ning seega on laste ja perede arengukava ja noortevaldkonna arengukava teineteise eesmärke toetavad strateegiad (Käger, Kivistik & Tatar 2013, lk 13). Noorte elukvaliteeti mõjutavad nii suhted sõpradega, edukus koolis kui ka keskkond, milles noor kasvab (Noorte elukvaliteet Baltimaades 2018, lk 8). Samas uuringus selgub, et iga neljas noor vajab suuremat psühholoogilist ja emotsionaalset tuge (*ibid.*, lk 32). Vaimse tervise toetamisel on oluline lähtuda isiku huvidest ja soovidest. Seega noorte subjektiivse heaolu toetamisel on oluline lähtuda indiviidi arvamustest ja hinnangust oma elu üle.

Noore heaolu mõjutab nii keskkond kus noor kasvab, kui ka inimesed kes teda ümbritsevad. Noorsootöö on sotsiaalvaldkond, mis vajab tihedat koostööd erinevate oma ala spetsialistidega. Noorsootöö ja sotsiaaltöö on omavahel põimunud noorele armastuse ja kuuluvustunde rahuldamise valdkonnas (vt lisa 2). Noorsootöö pakub tunnustus- ja eneseteostuse vajadust ning sotsiaalvaldkonda jääb turvalisus ja füsioloogilised vajadused (Lättemägi 2019). Siiski pakuvad ka avatud noortekeskused läbi mitmete mitteformaalõppe tegevuste noorele turvalisuse ja füsioloogiliste vajaduste rahuldamise võimalusi.

Noorte probleemide lahendamisel tuleb kaasata perekonda, kuna laps üksi ei suuda muutusi ellu viia. Laps vajab ärakuulamist ja tunnetega arvestamist kuna see tekitab turvatunnet, mis muudab lapse usaldavamaks ning ta julgeb oma probleemidest täiskasvanutele rääkida (Konks 2019, lk

9, 16). Noorsootöötaja on noorele kui tugisammas, kes kuulab, räägib kaasa ja peegeldab vestluskaaslase tundeid (Randlaht 2020). Iga täiskasvanu kes päriselt kuulab noort inimest, annab omapoolse positiivse panuse, millest võib välja kasvada noore julgus oma probleemide puhul vanemate poole pöörduda.

Objektiivse heaolu hindamisel on esitatud tulemused lapse tervise, leibkonna, turvalisuse, teenuste kättesaadavuse, hariduse ja vaesuse kohta (Kutsar & Raid 2019. lk 5; Kutsar & Soo 2020, lk 7)

Toetav keskkond kutsub koduste probleemidega last noortekeskust külastama ning sealsetes mitteformaalse õppe tegevustes osalema (Kremann 2018, lk 37). Avatud noortekeskustes pakutavate tegevusena on olemas õppimiseks erinevaid raamatuid, lauamänge jm tegevused. Nende asjade olemasolu toetab perekonda, kus noor on pidanud ühest või teisest asjast majandusliku olukorra tõttu loobuma.

Noortekeskustes noore heaolu tagamisel on oluline nii personali motiveeritus teha kontakt tööd, sama oluline on ka kaasajastada olmetingimusi (Noortekeskuste Hea tava 2013, lk 4). Näiteks soetas Mõniste noortekeskus projekti konkursil saadud raha eest uued diivanid ning parandati noortekeskuse olmetingimusi (Saar 2017). Noorte sõbralikus keskkonnas on head olmetingimused, milleks on piisavalt ruumi isiklike toimingute tegemiseks, soe ja turvaline kodu, pesemisvõimalused ning kaasaegne wc (Noorte elukvaliteet Baltimaades 2018, lk 35). Seega noortekeskuse poolt pakutavad füüsilise keskkonna tingimused mõjutavad noore objektiivset heaolu, kuid võivad mõjutada ka subjektiivset arvamust.

Subjektiivne heaolu vastab küsimusele kuidas inimene ise oma elu määratleb (Kutsar & Soo 2020, lk 8). Noorsootöötajal on oluline õpetada noorele info usaldusväärsust hindama (Koort 2020). Selleks peavad noorsootöötajal olema professionaalsed teadmised meedia- ja infokirjaoskustest (Reina 2019, lk 18). Noorsootöötaja peab oskama ise kriitiliselt infot analüüsida selleks, et info usaldusväärsus nooreni jõuaks.

Noorte heaolu tagamise kohustuse täitmisel saavad noorsootöötajad avatud noorte ruumis:

- luua usaldusliku ja toetava sotsiaalse keskkonna;
- pakkuda noorest lähtuvat infot ning õpetada kriitiliselt infot analüüsima;

- luua kaasajastatud ning arengule vastav füüsiline keskkond (raamatud, lauamängud, mööbel, vaba aja veetmise vahendid);
- võimaldada mitteformaalset õpet (eneseteostamiseks, kuuluvus tunde tekitamiseks);
- pakkuda võimalust rääkida, olla kuulatud ning anda tagasisidet noore tegevustele.

1.2.4 Arenguks ja koolikohustuse täitmiseks vajalik keskkond

Lapse arenguks ja koolikohustuse täitmiseks soodsa kasvukeskkonna loomisenäeavad **lapsevanemad põhiliselt füüsiliste tingimuste loomist ja õppimise toetamist** (Loorist 2020). Noortekeskuses füüsilised tingimused arendava keskkonna loomisel on ruumide olemasolu ja tegevusteks vajalikud vahendid. Õppimise toetamine on noore nõustamine formaalõppe eesmärkide saavutamiseks. Noortekeskustes sotsiaalse kaasatuse suurendamise eesmärkideks on „mitteformaalse (nt noorte- ja spordiklubides) ja informaaalse (nt vanemate ja sõprade vahendusel) õppe edendamine“ (Youth work - key contribution to social cohesion 2015).

Noortekeskuse teenuse alla kuulub keskkonna tingimuste loomine, kus noor saab veeta vaba aega ning on võimalus osaluseks ja eneseteostuseks (Noortekeskuse teenuse ja ülelinnaliste noorsootöö programmide korraldamine 2014, § 2). Noorsootöö õpikeskkond on nii füüsiline kui digitehnoloogiliste vahendite kasutamist nõudev ehk virtuaalne keskkond (Noortekeskuse miinimumstandard 2020, lk 2). Noorsootöös on teenuseid mis eeldavad eraldi ruumi/tuba nt: mängude mängimiseks, erinevateks huvi- grupi- ja individuaaltegevusteks (Noortekeskuse miinimumstandard 2020, lk 3; Paabort jt 2020 lk 14). Noortekeskused kasutavad erinevaid koostöövõimalusi, noortele mitmekülgsede tegevuste pakkumiseks, nii pakutakse õue tegevustena lisaks noortekeskuse alale ühiskondlikult kasutatavaid võimalusi (Paabort jt 2020, lk 18-19). Noortekeskuste õppevahendite soetamisel aitavad kaasa erinevad projektid, mis on suunatud noorte tegevuste mitmekesistamiseks ja kättesaadavuse suurendamiseks (Huvikoolide õppevahendid uuenevad 2011). Õppevahenditena on loodud ka erinevaid veebipõhiseid lahendusi, mida nii individuaalselt või ka koos noorsootöötajaga kasutada (Õppevahendid noortele s.a.).

Kriisi ajal muutus paljudes omavalitsustes noorsootöötajate ja koolide koostöö tõhusamaks läbi ühise suhtluskanali Discor ning vaba aja tegevused seoti formaalõppe eesmärkidega (Griffith

2020). Just koostöö koolidega võimaldab praegu olla loov ja noorsootöötajal formaalõppe eesmäärke siduda noortekeskuse tegevustega. Mis omakorda on toeks ka lapsevanema STK täitmisele.

Noorte paremaks kaasatuseks on vajalik noorsootöös lisarahastust õppevahendite soetamiseks (Kõiv, Leppik, & Batueva, 2016, lk 41). Aastast 2007 tagab riik elementaarsed õppevahendid põhi- ja keskkooli õpilastele (Koik 2006). Siiski on noori kelle koolitee katkeb, kuna pere majandusliku seisu tõttu pole võimalik osta koolitarbeid (Rebane Züger 2017, lk 31; 39). Majandusliku olukorra langus peres mõjutab noore heaolu negatiivselt (The European Youth Blueprint To Recovery 2020, lk 8). Seega on heaolu mõjutajaks majanduslik olukord peres. Noortekeskus saab heaolu toetada läbi kaasamise ja õppevahendite tagamise.

Formaalõppe kõrval on oluline suunata noori mitteformaalses õppes osalemist väärtustama, selle analüüsimiseks ja nähtavaks tegemiseks on loodud noortepass (noortepass s.a.), mille kasutamisele ja mõistmisele suunab noorsootöötaja.

Avatud noortekeskuses töötav spetsialist saab luua keskkonna arengu ja koolikohustuse täitmise toetamiseks, kui ta loob:

- eneseteostus võimalusi pakkuva ruumi;
- võimaluse veebiõppe keskkondade kasutamiseks;
- üksi olemiseks ruumi;
- võimalused osaleda rühmategevustes (ruum, huviringid, üritused);
- võimalusi kogukonnas tegutsemiseks;
- õppevahendite (raamatud, pliiatsid, arvuti) kasutamise võimalused;
- võimalused mitteformaalseks õppeks ja toetab omandatud teadmiste analüüsimist.

1.3. Lapsevanemaga koostööd mõjutavad tegurid

Koostöö tõhusus oleneb erinevatest aspektidest. Nende teadvustamine annab võimaluse analüüsida ja parendada koostööd.

Anelle Kaasik toob oma uurimuse kokkuvõttes välja, et koostööd soodustavateks teguriteks on füüsiline keskkond ning kindlate aegade pakkumine vanemale ja õpetaja professionaalsus (Kaasik 2020, lk 28). Nendest teguritest saab tuletada ka noorsootöötaja ja lapsevanema vahelise koostöö kolm aspekti. **Füüsiline keskkond, ajaline ressurss ja noorsootöötaja professionaalsus.** Tõhusa koostöö eeldus on teadmine, et vanematel on tihti aja puudus. Koostööd mõjutavate probleemide teadvustamine aitab mõista vanemat ja koostööd planeerides arvestada vanema seiskohtadega.

Lukk (2011) toob oma uurimuses välja huvijuhtide nägemusena koostööst lastevanematega, lastevanemate huvi ja aja puuduse. Huvijuhtide poolt toodi välja ka koostööaspektina infokanalid. (Lukk 2011, lk 19) Sellest tuletan noorsootöötajate koostöö kaks aspekti. **Lapsevanema huvi koostööle ja info vahendamise võimalused.**

Noorsootöötaja tööd reguleerivad noorsootöö seadus, huvikooli seadus, noorsootöö alased määrused, arengukavad, noorte valdkonna alusdokumendid ja rahvusvahelised alusdokumendid (õigusaktid-alusdokumendid *s.a*). Sellest tulenevalt on noorsootöötajal lapsevanemaga koostöös oluline võimalus tugineda **seadusandlikele normatiiv dokumentidele.**

Noortekeskuste **sotsiaalne keskkond** on suhtlemine noorsootöötajate ja teiste noortega. Noorsootöötaja pädevus on oskus luua meeldiv õhkkond osalemaks noorsootöös (Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöös 2016, lk 36-37). Sama uuringu tulemusteks on saadud, et suhted eakaaslaste ja juhendajatega on seotud vaimse tervise ja heaoluga seega „on turvalise ja meeldiva sotsiaalse keskkonna toetamine noorte heaolu seisukohast võtmetähtsusega“ (*ibid.*, lk 46). Sellest tulenevalt on lapsevanema ja noorsootöötaja vahelise sotsiaalse keskkonna loomisel oluline noorsootöötaja oskus luua turvalist ja meeldivat suhtlust lapsevanemaga. Mida mõjutavad ajaline ressurss, noorsootöötaja professionaalsus ja lapsevanema huvi koostöö vastu.

Eelnevatest lõikudest toon kokkuvõtlikult välja noorsootöötaja ja lapsevanema koostöö tegurid:

- 1) ajalisest ressursist tulenevad aspektid;
- 2) noorsootöötaja professionaalsusest tulenevad aspektid;
- 3) lapsevanema huvist tulenevad aspektid;
- 4) füüsilise keskkonna aspektid;
- 5) infovahendamise võimalustest tulenevad aspektid;
- 6) seadusandlikest normatiiv dokumentidest tulenevad aspektid;
- 7) sotsiaalsest keskkonnast tulenevad aspektid.

Õpetaja kompetentsus tagab usalduse ja tõhusa infovahenduse lapsevanemaga (Palts 2019, 129). Noorsootöötaja professionaalsuse nõuded on kirjeldatud kutsestandardis. Tase 4 sisuks on tegevused noortega, tase 6 ja 7 sisuks on lisaks noorsootöö valdkonna juhtimine ja arendamine (Noorsootöötaja kutsestandard tase 4; 6 ja 7 *s.a.*). Kõigi tasemete puhul on välja toodud pädevused mille alusel noorsootöötaja saab analüüsida iseenda **professionaalsust** noorsootöötajana.

Avalikkusega suhtlemisel ja sihtrühmadega koostöö tegemisel kasutab noorsootöötaja erinevaid meetodeid sh digivahendeid noorsootöö väärtuste ja eesmärkide tutvustamisel (Noorsootöötaja kutsestandard tase 4. *s.a.* B.2.2). Sellest tulenevalt ka lapsevanemaga suhtlemisel on noorsootöötajal oluline erinevate meetodite ja vahendite kasutamise oskus. Noorsootöötaja peab olema valmis pidevateks uuendusteks ja enesetäiendamiseks noorsootöös ja ka sellega seonduvas digimaailmas (Käger 2016, lk 22). Samas on ka vajalik järjepidev kontakti hoidmine lapsevanemaga, mille üheks võimaluseks on digivahendite oskuslik kasutamine **infovahendamisel**.

Noorsootöötajate piiratud võimalused või teadmised võimalustest üldjuhul tekitavad olukorra, kus infot jagatakse vaid lähimale tutvusringkonnale (Käger jt 2016, lk 16). Lastevanematega suhtlemisel on oluline teada erinevaid info vahendamise võimalusi. Lapsevanemale saab tagasisidet anda otsekontakti luues, meili teel suheldes või saates noorega koju kiri. Tervise Arengu Instituut on koondanud lastevanematele kasuliku info tarkvanem.ee veebilehele

(tarkvanem *s.a*). Vanemad peamiselt otsivad abi saamiseks infot interneti allikatest või loevad teemakohalist kirjandust (Anniste jt 2018, 46). Noorsootöötaja saab neid teadmisi kasutades valida lapsevanemaga info vahendamiseks parima praktika ja samas ka suunata vanemaid info saamiseks usaldusväärsetele interneti lehekülgedele. Oluline on noorsootöötaja eelnevad teadmised, milliseid allikaid lapsevanematele soovitada.

Tulenevalt isikuandmete kaitse seadusest ei ole lapsevanemal kohustust tervise andmeid avaldada, samas võimaldaks nende teadmine noorsootöötajal noore iseärasusega arvestada (Käger jt 2016, lk 17). Lapsevanemad peavad olema huvitatud oma lapse tegemistest ning küsima õpetaja käest tagasisidet nii lapse kui vanemlusega hakkama saamise kohta (Palts 2019). Siinkohal on oluline noorsootöötaja kompetentsus lapsevanemaga usaldava suhte loomisel ning info vajaduse selgitamisel.

Kohaliku omavalitsuse noorsootööd reguleerivad riiklikud seadused ja kokkulepped, mida omakorda suunavad Euroopa liidu sisesed raamistikud (Juhendmaterjal omavalitsusele huvihariduse... 2017, lk 11). Samas on oluline igapäevast tööd planeerida ja analüüsida. Ka koostööd lastevanematega on oluline dokumenteerida. Igapäeva tööd analüüsides peaks noorsootöötaja mõtestama oma tegevuse lisaks ka lapsevanema seisukohast lähtuvalt ja sellest tulenevalt lapsevanemale oma tööd selgitama. Tuues seoseid noorsootöö tegevuste ja lapsevanema STK vahel.

Noortevaldkonna väljakutsena on kirjeldatud noorele vajalike oskuste arendamist ja iseseisvumisel toetamist (Noortevaldkonna arengustrateegia eelnõu 2021-2035, lk 10-11). Vajalik on noore elukeskkonda analüüsida terviklikult, sellesse kuulub perekond. Samas arengustrateegia seitsmenda väljakutsena on kirjeldatud noorte osalust teda puudutavates küsimustes, milles on märgitud üheks oluliseks osaks kodu. (*ibid.*, lk 11) Eesmägi saavutamiseks on oluline teadlikkuse tõstmine lastevanemate seas (Käger, Kivistik & Tatar 2013, lk 10). Lapsevanematel on suur mõju aitamaks noortevaldkonna arengustrateegia eesmärkide elluviimisel. Selleks, et lapsevanem saaks aidata on vajalik teda kaasata noorsootöö tegevustesse.

Noortevaldkonna arengukava 2014-2020 üheks eesmärgiks on toetada kohalike omavalitsuste noorsootöö kvaliteedi hindamist (Käger, Kivistik & Tatar 2013, lk 10). Noorsootöö kvaliteedi

juures on oluline noorsootöötajate oskus kaasata sihtrühma ja teha koostööd partneritega. Noorsootöötajate koolitusvajaduse uuringus selgus, et 2010 aastal puutus 18% noorsootöötajatest kokku lastevanematega (Käger, Kivistik, & Tatar 2017, lk 21). Noorsootöötajate kokkupuude lastevanematega aastal 2017 oli 24% sihtrühmast (*ibid.*, lk 22). Uuringu tulemustest selgub, et aastatega tõuseb noorsootöötajate arv, kes puutuvad oma töös kokku lastevanematega. Kuid ei selgu, **milline on kokkupuute eesmärk**.

Oma seminaritöö tulemuseks sain, et lapsevanemad peamiselt kaasavad last teda puudutavatesse küsimustesse, kuid on ka neid vanemaid, kelle kasvatusstiil on vaid keelamine ja käskimine (Loorits 2020, lk 24). Siinkohal on arengukava eesmärgi saavutamisel oluline teadlikkuse tõstmine nii vanematel kui ka lastel, noore õigustest ja vastutusest ennast puudutavates küsimustes kaasa rääkida.

Nii nagu Waldorf koolides õpetajad kaasavad õppeprotsessi kujundamisse lapsevanemaid nt: lapsevanemad on kaasatud kooli juhtimisse, ürituste korraldamisse, kooli hooldamisse ja kaunistamisse, läbi sellise kaasamise on lapsevanemad teadlikud koolielust, mis omakorda on oluliseks toeks kooli töötajatele (Valgepea & Sügis 2010, lk 78). Võiks see toimida ka noortekeskuse puhul, kus noorsootöötaja peaks kaasama lapsevanemaid noortekeskuse tegevustesse.

Lastega töötavad isikud peavad vastavalt oma oskustele toetama lapsevanemat lapse heaolu ja õiguste tagamisel. Sama peavad spetsialistid kaasama vanemaid meetmetesse, millega lapse heaolu ja õiguseid tagatakse (Lastekaitse seaduses 2014, § 7). Kaasamisel ja tõhusa koostöö kavandamisel ning eesmärgistamisel on oluline, et noorsootöötaja teab lastevanemate STK-i ning teab kuidas lapsevanemad mõistavad oma STK sisu.

2.UURIMUSE METODOLOOGILISED LÄHTEKOHAD JA METOODIKA

Tulenevalt lõputöö eesmärgist **välja selgitada Järva maakonna avatud noortekeskuste noorsootöötajate teadlikkus (informeeritus, mõistmine) lapsevanema STK-st ja kirjeldused toetavatest tegevustest lastevanemate seadustest tulenevate kohustuste täitmise osas** on käesolev töö empiiriline ning kvalitatiivne uurimus. Töös lähtun valimi moodustamisel mugavusvalimist, kus fookusgrupi intervjuudes osalevad mulle kui uurijale mugavalt kättesaadavad noortekeskuste töötajad. Andmeanalüüsis kasutan kvalitatiivset sisuanalüüsi meetodit.

2.1 Metodoloogilised ja metoodilised lähtekohad

Antud uurimustöös kasutasin kvalitatiivset uurimisviisi, millega selgitasin välja uuritavate noorsootöötajate arvamused selle kohta, kuidas noorsootöötajad mõistavad lastevanemate kohustuste sisu ja milliseid tegevusi teevad noorsootöötajad, et toetada vanemate STK-i.

Oma töös uurisin informeeritust ja mõistmist lastevanemate seadustest tulenevatest kohustustest, noorsootöötajate vaates ning tegevusi lastevanemate STK toetamiseks, selleks valisin andmekogumismeetodiks fookusgrupi intervjuu. Intervjuu võimaldab koguda varjatud andmeid (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, lk 192).

Intervjuuga kaardistasin noorsootöötajate näited informeeritusest lastevanemate kohustustest ning tegevused vanemate toetamiseks. Intervjuudest saadud andmed on kvalitatiivsed tekstilisel kujul. Kvalitatiivse uurimuse eeliseks on sügavamalt teada saada noorsootöötajate arvamused informeeritusest lastevanemate kohustustest ning tegevustest vanemate STK toetamiseks.

Intervjuus sain vastuseid noorsootöötajate hinnangutele ja arvamustele sellest, kuidas nad ise kirjeldavad oma teadmisi lapsevanema STK-st ning tegevusi nende kohustuste toetamisest.

Lähtudes käesoleva uurimustöö probleemist ja eesmärgist olid kavandatud töö etapid järgmised: alustasin tööd uurimusteema välja töötamisega. Järgmiseks lugesin teemakoheseid allikaid, millele toetudes tõin välja töö fookuse ning sõnastasin provisoorse pealkirja, probleemi, eesmärgi ja uurimus küsimused. Antud fookusele tuginedes tõin allikatest välja üldühiskondliku ja ajaloolise tausta. Teoreetilistele allikatele toetudes defineerisin töös kasutatavad mõisted. Valisin töö metoodika ning metoodilised lähtekohad. Kitsendasin populatsioonist valimi. Edasi koostasın kava ja viisin läbi fookusgrupi intervjuu. Kogutud andmed analüüsisin induktiivse sisuanalüüsi meetodil, lõin ala- ja peakatekooriad tuginedes töö teoreetilisele osale. Seejärel vastasin kogutud andmetega uurimisküsimustele ning tõin välja analüüsi käigus selgunud järeldused. Kogu uurimuse tulemused vormistasin antud uurimustööks. Väljundikeskses uurimisprotsessis ei ole niivõrd oluline etapi järgnevus kuivõrd seda on igas etapis saadud teadmusalus, mille põhjal liikuda edasi uute väljunditeni, samas täiustada saadud tulemusega eelnevat etappi (Õunapuu 2014, lk 78-79). Nii ka antud uurimuses täiustasin eelnevaid etappe uue info ilmnemisel.

2.2 Uurimustöö valim

Oma töös uurin noortekeskustes töötavate noorsootöötajate praktilisi kogemusi ja arvamusi, kuna noortekeskustes töötavate spetsialistide ja lastevanemate omavahelist koostööd on vähem uuritud kui üldhariduskoolide,- erakoolide,- kunstikoolide- õpetajate ja lastevanemate vahelist.

Antud uurimistöö üldkogumiks ehk populatsiooniks on avatud noortekeskustes töötavad noorsootöötajad. Eesti on 2021. a seisuga avatud noortekeskuseid 219 (Avatud noorsootöö. s.a.). Mugavusvalim on uurija jaoks lihtsasti kättesaadavad uuritavad, kelle uurija ise välja valib (Õunapuu 2015, lk 140). Oma töös kasutan mugavusvalimit. Uurimuse viisin läbi ühe maakonna noortekeskuste töötajatega. ANK andmetel on selles maakonnas 17 noortekeskust (Eesti ANK liikmed 2020). Kahes noortekeskuses on noorsootöötaja ametikoht täitmata ning tegevusi nendes keskustes viivad läbi teised sama valla noorsootöötajad. Minu töö valim on 15 noorsootöötajat.

Järgnevas tabelis kajastuvad valimist fookusgruppide moodustumised. Moodustus 3 gruppi, mis jaotusid vastavalt omavalitsuse piirile.

Tabel 1: Valimi noortekeskuste jaotus ja noorsootöötajate arv vastavas omavalitsuses. (Eesti ANK-liikmed 2020). Noorsootöötajate andmed võetud valimi KOV kodulehelt.

Fookusgrupid	3 juriidilist isikut	17 noortekeskust	15 töötajat	Noorsootöötaja kutse
Järva vald	vallavalitsus	6 Noortekeskus 1 Noortemaja	5	Ühel osakutse 4 Kahel kutse tase 4 Kahel kutse tase 6
Türi vald	Noortekeskus ja vallavalitsus	1 Noortekeskus 3 Noortetuba	4	Kolmel kutse tase 6 Ühel osakutse 4
Paide linn	avatud noortekeskuste ühendus	1 Noortekeskus 4 noortetuba	6	Kahel teave kutse osas puudub. Ühel- kutse tase 4, ühel osakutse tase 4. kahel kutse tase 6

2.3 Andmete kogumine ja dokumenteerimine

Intervjuud salvestasin diktofoniga ja transkribeerisin TTÜ Keeletehnoloogia labori veebipõhise kõnetuvastusprogrammiga (Alumäe, Tilk & Asadullah 2018).

Andmeid kogusin fookusgrupi intervjuuga. Fookusgrupi intervjuus stimuleerivad noorsootöötajad teineteist ning selguda võivad varjatud andmed, informeerituse kohta lastevanemate seadustest tulenevatest kohustustest ning tegevustest kohustuste täitmise toetamisel. Fookusgrupi moderaator juhib intervjuueeritavaid käivitavate ja suunavate küsimustega arutlema kindlal teemal ning hoiab vastajaid ajaraamides (Vihalemm 2014; Õunapuu 2014, lk 174).

Viisin läbi kolm fookusgrupi intervjuud, 4-6 vastajaga, kestvusega 50-70 minutit. Intervjuu läbiviimisel kasutasin Kruegeri ja Casey fookustatud intervjuu mudelit, milles on viis tüüpküsimust (Õunapuu 2014 järgi, lk 174);

- avaküsimus;
- sissejuhatavad küsimused;
- siirdeküsimused;
- võtmeküsimused;
- lõpuküsimused.

Intervjueerimise aja ja koha leppisin kokku noortekeskuste kodulehelt saadud meiliaadressile kirjutades ja telefoni teel kohaliku omavalitsuse noorsootöö spetsialistiga, kes kutsus kokku koosoleku intervjuu läbiviimiseks. Intervjuud viisin läbi 2021 aasta märtsis. „*Vastajad ei pea tingimata silmast silma kohtuma, palju gruppe tehakse ka interneti vahendusel (sarnane jututoa põhimõttega)*“ (Vihalemm 2014).“ Kasutasin veebis zoom keskkonda. Uurisin noorsootöötajaid kes igapäevaselt tegutsevad avatud noorsootöö põhimõtetel.

Intervjuu (vt lisa 1) koosneb viiest osast: esimene osa on avaküsimused, mis on soojenduseks ja faktipõhised. Teine osa on küsitletavatele sissejuhatuseks ning teemaga kooskõlla viimiseks. Kolmas osa on siirdeküsimused, milles noorsootöötajad kirjeldavad ja avaldavad arvamust lastevanemate STK-st ning tegevustest millega lastevanemate STK-i toetada. Neljas osa on võtmeküsimuste küsimine, mis suunavad küsitletavaid kirjeldama, analüüsima, arutlema lastevanemate STK-st ning STK täitmise toetamisest. Intervjueerides kogusin andmeid noorsootöötajate kogemustest, arvamustest ja näidetest mis seostuvad lapsevanema STK-tega ja nende täitmise toetamisega. Viiendaks küsin lõppküsimused, milles iga vastaja saab tuua välja, mis on lapsevanema STK-s kõige olulisem.

Teavitasin intervjueeritavaid, et salvestan diktofoniga meie vestluse. Transkribeerimisel kirjutasin välja intervjuu taustandmed ja situatsiooni kirjelduse ning minu töös intervjueeritavate nimesid ei kajastu. Andmete analüüsimisel toon intervjueeritavate tsitaadid välja vastavate koodidega FG1 ID1, FG1 ID2 jne.

Prooviintervjuu viisin läbi ühe noortekeskuse fookusgrupiga, kellelt küsisin arvamust intervjuu küsimuste selguse osas. Prooviintervjuu analüüs on vajalik, et hilisemaid arusaamatusi küsimuse esitamise sõnastusel vältida (Lepik, Halliki, Kello, Linno, Selg & Strömpl 2014).

Prooviintervjuud analüüsidest sain tulemused, mis vastasid minu uurimuse eesmärgile, seega intervjuu kava muudatusi ei vajanud.

Intervjuu põhiküsimused esitasin kõigile fookusgruppidele ühtemoodi ning vajadusel suunasin lisaküsimustega argumenteerima ja kirjeldama. Intervjueerimise alguses selgitasin uurimuse eesmärgi ning küsisin luba intervjuu salvestamiseks diktofonil. Intervjuud viisin läbi kõigile gruppidele sarnastel tingimustel.

2.4 Sisuanalüüsi metoodika

Andmeanalüüs on uurimustulemuste selge kirjeldus ja andmete tõlgendamine (Õunapuu 2014, lk 182). Analüüsimisel valitakse meetod, mis toob uurimusküsimustele välja parimad vastused (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, lk 209). Intervjuu analüüsisin kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil. Kvalitatiivne sisuanalüüs võimaldab tuua välja teksti latentset sisu ning uuritakse teksti tervikuna (Kalmus, Masso & Linno 2015). Töös kirjeldavad noorsootöötajad oma teadmisi (informeeritust, mõistmist) lastevanemate kohustustest ning toovad välja eesmärgistatud koostööaspekte kirjeldades tegevusi mida noortekeskustes saab teha vanemate STK toetamiseks. Lisaks selgitavad noorsootöötajad lapsevanema STK sisu ja lapsevanema toetamise võimalusi. Sellega toovad intervjueeritavad esile oma kogemuste tähendused (Draper 2004, lk 644).

Töös teostas in induktiivse sisuanalüüsi. Induktiivne sisuanalüüs ei põhine eelnevatele kategooriatele ning luuakse uued kategooriad (Kalmus, Masso & Linno 2015).

Töö analüüsi esimeses etapis litereerisin sõnalised andmed. Litereerimine on helisalvestite ümberkirjutamine kas sõna-sõnalt või mingi tekstiosa (Hirsjärvi jt 2005, lk 207). Opereerin kirjeldustega, millest tegin sisuanalüüsi otsides vastuseid uurimis küsimustele.

Intervjuude tekstides tähistasin värvikoodidega sarnase tähendusega sõnad/tekstiosad, mis näitavad noorsootöötaja teadmisi lapsevanema STK-st ning tegevusi vanemate STK toetamisest. Saadud mainingute seostamisel lõin esmased kategooriad. Esmaste kategooriate analüüsimisel tuletasin põhikategooriad, mida kirjeldasin ja tõin välja tabelis. Tabelis kajastasin illustreerivad näited intervjuudest ja põhikategooriate kirjeldused. Intervjuu tekstide analüüsis tõin välja seoseid teoreetilise osaga.

Sisuanalüüsi sammud olid järgnevad:

- intervjuude transkribeerimine,
- transkriptsioonide korduv läbilugemine, (tähistasin iseseisva tähendusega tekstiosad ja sõnad)
- analüüsiühiku määramine, (tuletasin otse sisuliselt sarnastest mainingutest)
- ala- ja peakategooriate moodustamine. (peakategooriad tuletasin alakategooriatest)

Järgneva tabeli (tabel 2) toon näitena sellest, kuidas induktiivse sisuanalüüsi käigus tuletasin ala- ja põhikategooriad. Intervjuude tekstides märgistasin semantiliselt sarnased mainingud. Saadud sõnadest ja tekstiosadest moodustasin koodid. Koodidest moodustasin sarnasuse alusel grupid ning nende omavaheliste seoste põhjal moodustusi alakategooriad. Kitsendasin sarnased alakategooriad gruppidesse, mis omakorda kitsendasin seoste põhjal ja töö teoreetilisele osale tuginedes põhikategooriateks.

Tabel 2. Induktiivse kategoriseerimise näide. (näidisel on toodud vaid osad moodustunud põhikategooriad õiguste teemal)

Millisena mõistavad noorsootöötajad, lapse õiguste tagamise kohustuse?		
Kodeeritud tekst	Alakategooria	Põhikategooria
<p>FG1: Õiguste puhul on see, et sõnavabadus tõlgendatakse tihti valesti. Arvatakse et laps võib kõike suust välja ajada, tegelikult ei saada aru, mis selle kõige taga on. On ju eelistused, poliitilise toetumises, kõik lapse otsustada, aga vanem peab ikka suunama. Valesti arvatakse et sõnavabadus on lapse õigus kõike rääkida mida tahab. Tegelikult kõike ei tohi ka rääkida, peab ikka vastutama ka oma sõnade eest. Et on küll lubatud palju asju, on palju õiguseid aga peab ka tegema teistele head, ja vanemate sõna kuulama. Toetumise eelistused on ka lapse enda õigus otsustada. Lapsevanem sunnib et laps peab brokoli ära sööma.</p>	<p>Tegema head, Vanemate sõna kuulama, Vastutama sõnade eest, Ei tohi kõike ütelda, Õigustega kaasneb vastutus, Vastutuse võtmine, Kohustustest teadmine- Vastutus ja eneseregulatsioon</p>	<p>Õigustega kaasnevad kohustused</p>
	<p>Sõnavabadus, Poliitilised, eelistused, Eelistused, Sõnavabadus, Tema arvamus, Õigus rääkida- Sõnavabadus ja otsustus õigus</p>	<p>Õigus oma arvamus avaldamisele</p>

<p>FG2: Lapsel on õigus valida mida ta sööb, mida ta usub, mis on tema arvamus. Noorel on õigus öelda oma muredest siis kui ta tahab öelda, kui ta ei taha siis öelda, siis ta ei räägi ka. Me peame tegema õigustega seda teistpidi tööd, et teise õigus on saada mitte solvatud sellest asjast, et ei tohi kõike välja ütelda. Peale rääkima et õigustega kaasnevad ka kohustused. Kui midagi ütled teisele siis pead sellest ka vastutust võtma. Enda puhul toovad välja just seda sõnavabadust, ja õigus oma arvamuseta, neil on õigus halvasti ütelda, sest see pole solvamine.</p>		
	<p>Otsustada toitumise üle, Toitumise eelistused, Õigus valida söök- Füsioloogiliste vajaduste rahuldamine ja nende üle otsustamise õigus.</p>	<p>Õigus otsustada oma vajaduste rahuldamise üle</p>

Kvalitatiivse sisuanalüüsi usaldusväärsuse näitajad on reflektiivsus ja transparentsus. Refleksiivsus tähendab, et kogu analüüsi jooksul on uurija püsivalt teadlik isiklike väärtushoiakute eelkontseptsioonide mõjust analüüsi lõpptulemusele. Transparentsus tähendab selgust ja läbipaistvust. (Õunapuu 2015 järgi)

Sisuanalüüsi tehes jälgin, et minu kui uurija arvamus ja kogemused noorsootöötajate informeeritusest lastevanemate teadlikkusest oma kohustustest ei hakka mõjutama materjali analüüsi ja tõlgendamist. Kirjeldasin analüüsimise protseduuri. Tõin välja kategooriate operatsionaalsed määratlused.

Andmete kogumisel märkisin keskkonna ja tingimused intervjuu läbiviimisel, sellega tagasin uurimuse valiidsuse. Tõin välja intervjuude kestvuse ja uurimused millele tulemuste analüüsis tuginesin.

3. TEKSTILISTE ANDMETE ANALÜÜS

Induktiivse lähenemisega uurin intervjuudest saadud tekstilisi andmeid, millest tulenevad noorsootöötajate koostööaspektid lastevanematega ning teadlikus lastevanemate seadustest tulenevatest kohustustest. Eesmärgi täitmiseks uurisin noorsootöötajate informeeritust ja mõistmist STK-st ning tegevusi ja toiminguid mis toetavad lapsevanemaid STK-e täitmisel. Käesolevas peatükis toon välja intervjuudes selgunud taustandmed, noorsootöötajate kirjeldused lastevanemate STK-st ning noorsootöötajate tegevused lastevanemate STK toetamisel.

3.1 Intervjuu taustandmed

Intervjuudes osales 15 noorsootöötajat, noorte valdkonnas tegutsenud 0-13 aastat. Üks intervjuueritav oli esimest aastat noorsootöötaja ning kolm intervjuueritavat on noorte valdkonnas tegutsenud üle 10 aasta. Antud uuringus osalenud noorsootöötajate seas on kesk-eri haridusega ja kõrgharidusega spetsialiste. Intervjueeritavatel on haridus psühholoogias, lasteaia pedagoogikas, lastekaitse töös ja sotsiaaltöös. Siiski on kõik uuritavad ennast täiendanud erinevate noorsootöö alastel koolitustel, nt on osakutse või kutse taotlemiseks läbitud spetsiaalseid koolitusi. Peamiselt tõid intervjuueritavad välja enesetäiendusena ENTK ja ANKI poolt korraldatud tasuta koolitusi. Samas tõid intervjuueritavad välja enda eelnevatest töökogemustest: lasteaia õpetaja, kooli õpetaja, lastekaitse töötaja ja sotsiaaltöötaja.

Järgnevalt toon välja noorsootöötajate kirjeldused lastevanemate STK-st ning noorsootöötajate arvamused tegevustest, mis toetavad lapsevanemaid STK täitmise osas.

3.2 Noorsootöötajate kirjeldused lastevanemate STK-st

Lõputöö eesmärgi täitmiseks püstitasin esimese küsimuse: Kuidas kirjeldavad noorsootöötajad lastevanemate seadustest tulenevaid kohustusi? Selle uurimusküsimuse lahendamiseks töin välja oma seminaritööst selgunud „Lastevanemate seadusest tulenevad kohustused oma laste ees“ põhitunnuseid: kohustus kasvatada last, kohustus tagada lapse õigused, kohustus tagada lapse heaolu, kohustus luua arenguks ja koolikohustuse täitmiseks soodne kasvukeskkond. Antud põhitunnuste vahendusel uurisin noorsootöötajate teadlikkust (informeeritust ja mõistmist) lastevanemate STK-osas.

3.2.1 Noorsootöötajate informeeritus kasvatuskohustusest

Intervjuu esimese võtmeküsimusena küsisin: Milline on noorsootöötajate informeeritus vanema kohustusest kasvatada oma last? Selleks palusin intervjuueeritavatel kirjeldada, mida tähendab nende jaoks lapsevanema kohustus kasvatada oma last.

Induktiivse sisuanalüüsi käigus tuletasin intervjuudest kuus põhikategooriat: *vastutustunde õpetamine, sotsialiseerimine, sotsiaalsete oskuste õpetamine, toimetuleku õpetamine, turvalise keskkonna loomine, füsioloogiliste vajaduste rahuldamine* (vt lisa 3, tabel 3).

Tabel 3 näitab üldistatult seda, et noorsootöötajad mõistavad lapse kasvatamise kohustust kui vastutustunde õpetamist lastele, sotsialiseerumist ja sotsiaalsete oskuste õpetamist (käitumise, oskuste õpetamine), toimetuleku õpetamist, turvalise keskkonna loomist ja füüsiliste vajaduste rahuldamist.

Intervjuudest selgus, et noorsootöötajate nägemusel vanemad ei oska võtta aega lapsega suhtlemiseks, tänu millele jäävad noore sotsiaalsed oskused väheseks. Põhjuseks toodi välja, et vanem vajab ise endale aega ning peale tööpäeva ei pühendata lapsele kvaliteetaega. FG2 ID1 „*Vanemad ei oska võtta sellist aega, et lapsega tegeleda. Lihtsalt liukatakse laps ekraani taha. Ja saadakse ise rahu lapsest aga lapsest ei tehta väljagi.*“

3.2.2 Noorsootöötajate õiguste tagamine noorele

Intervjuu teise võtmeküsimusena küsisin: Millisena mõistavad noorsootöötajad lapse õiguste tagamise kohustust? Selleks palusin noorsootöötajatel selgitada, mida tähendab lapsele õiguste tagamise kohustus ning mida lapsevanem selleks peaks tegema. Induktiivse sisuanalüüsi käigus tuletasin intervjuudest kuus põhikategooriat: *õigustega kaasnevad kohustused, õigus teha elus valikuid, õigus oma arvamuse avaldamisele, õigus otsustada oma vajaduste üle, õigus olla perega, õigus olla kaitstud* (vt lisa 4, tabel 4).

Tabelis 4 selgub üldistatud pilt sellest, et noorsootöötajad mõistavad lapsele õiguste tagamise kohustust kui rääkimist ja selgitamist kohustuste ja õiguste teemal. Lisaks mõistavad noorsootöötajad noorele õiguste tagamis kohustust, kui noore õigust teha elus valikuid, avaldada arvamust oma vajaduste üle, õigust olla perega ning olla kaitstud.

Intervjuudes toovad noorsootöötajad välja, et lapsega peab õiguste ja kohustuste teemal rääkima ja mõlemal (kohustuste ja õiguste) teemal korraga. Paljud vanemad unustavad lapsele tema kohustustest rääkida ning noortekeskustes võib olla juba hilja selgitada, et õigustega kaasnevad ka kohustused.

Noorsootöötajad tõid välja vanemate käitumises noore eest otsustamise. Noorsootöötajate arvates on sõprade valik ainult noore õigus ning vanemad liialt palju suunavad oma last sõprade valikul. FG3 ID1 „*Noor saab suhelda ainult nende inimestega, kellega vanemad suhtlevad, sõpradeks on tihti vaid lapsevanema sõprade lapsed või koolikaaslased ja tegelikult valida ei saagi.*“ Seadus (Perekonnaseadus 2009, peatükk 10) toob aga välja, et vanem peab olema teadlik ning suunama last õigetele, ühiskonnas aktsepteeritud valikutele (Loorits 2020, lk 8-10). Seega ka sõprade valikul on oluline suunata noort märkama erinevaid lahendusi.

3.2.3 Noorsootöötaja informeeritus noore heaolu tagamise kohustustest

Intervjuu kolmanda võtmeküsimusena küsisin: Milline on noorsootöötajate informeeritus, lapse heaolu tagamise kohustusest? Heaolu tagamise kohustusest informeerituse uurimiseks palusin noorsootöötajatel selgitada mida peab lapsevanem tegema lapse heaolu tagamiseks.

Indutseerisin viis põhikategooriat: *füüsiline heaolu, emotsionaalne heaolu, sotsiaalne heaolu, kognitiivne heaolu, tervise heaolu* (vt lisa 5, tabel 5).

Tabel 5 näitab üldistatult seda, et noorsootöötajad mõistavad lapse heaolu tagamise kohustust laialdaselt. Heaolu mõistetakse nii subjektiivsete kui objektiivsete näitajatega (ptk 1.2.3). Lapse heaoluna mõistavad noorsootöötajad nii füüsilist, sotsiaalset, emotsionaalset heaolu, kui ka kognitiivset ja tervise heaolu.

Intervjuudes tõid noorsootöötajad välja, et noor kelle kodune majanduslik heaolu on kehvem, need hindavad sõprust, ja suhtlemist ja niisama olemist rohkem kui need kelle pere on majanduslikul heal või väga heal järjel. FG3 ID2, „*Nad nõuavad meilt rohkem, nad ei oska näha vaimset heaolu, nad ei oska hinnata tasuta asju, mida meil neile pakkuda on. Neile on raske tagada rõõmu.*“

3.2.4 Noorsootöötajate kirjeldused arendavast kasvukeskkonnast

Intervjuu neljanda võtmeküsimusena küsisin: Millisena mõistavad noorsootöötajad lapse arenguks ja koolikohustuse täitmiseks soodsat kasvukeskkonda? Selleks palusin noorsootöötajatel kirjeldada lastevanemate tegevust lapse arengu ja koolikohustuse täitmisel. Induktiivse sisuanalüüsiga tuletasin noorsootöötajate intervjuudest neli põhikategooriat: *vaimne keskkond, füüsiline keskkond, sotsiaalne keskkond, mitteformaalse õppe keskkond* (vt lisa 6, tabel 6).

Tabel 6 toob välja üldistatult selle, et noorsootöötajad mõistavad lapse arenguks ja koolikohustuse täitmiseks arendava kasvukeskkonna loomist kui vaimse (mõistmine, arvestamine, kaasamine), füüsilise (vaikne ruum, pliatsid, raamatud) ja sotsiaalse (eeskuju, huvitatus noore elus) keskkonna loomist ning mitteformaalse õppe keskkond (tegevused, vahendid, ruum).

Noorsootöötajad tõid välja, et praegune distantsõppe olukord on muutnud arendava kasvukeskkonna loomise tingimusi. Nt tõid intervjuueeritavad välja, et koolikohustuse täitmiseks on oluline hea internetiühendus ja kiire arvuti olemasolu, mis aga enne distantsõppe aega ei olnud praktiliselt üldse olulised. FG1ID1 „*Aga kas neil ka internet on olemas, interentei*

ligipääs on ka kooli jaoks jäänud praegu väga oluliseks. Praegu on isegi päevikud juba internetis ja paberpäevikuid enam ei ole. Praegu peab kooli jaoks olemas olema arvuti või mõni elektroonika vahend, milles õppida“.

3.3 Noorsootöötajate tegevused lastevanemate STK toetamiseks

Lõputöö eesmärgi täitmiseks püstitatud küsimusega uurisin: Milliseid tegevusi toovad noorsootöötajad esile lastevanemate seadustest tulenevate kohustuste toetamisel? Selleks palusin noorsootöötajatel kirjeldada noortekeskuse ja noorsootöötaja võimalusi ja tegevusi mis toetavad eelnevalt arutatud kohustuste täitmist. Palusin iga kohustuse toetamise kohta tuua näiteid noortekeskuse tööst. Induktiivse sisuanalüüsiga tuletasin noorsootöötajate intervjuudest kaheksa põhikategooriat: *noore toetamine, lapsevanema toetamine, sotsiaalse keskkonna loomine, füüsilise keskkonna loomine, mitteformaalse õppe pakkumine, noore vaba aja tegevused, vanema kaasamine, noorsootöö maine kujundamine.* (vt lisa 7, tabel 7)

Tabel 7 näitab üldistatult seda, et noorsootöötajad toovad esile koostöö tegevustena nii noore kui vanema toetamist, sotsiaalset ja füüsilist keskkonda, vaba aja.- ja mitteformaalse õppe tegevusi ning vanemate kaasamist ja noorsootöö maine kujundamist vanemate seas.

Käesoleva uurimustöö peatükk 1.3 toetab saadud tulemusi. Koostööaspektid lapsevanema ja noorsootöötaja vahel on oluline nii sotsiaalse kui füüsilise keskkonna loomine eesmärgistatud koostöö tegemiseks. Lapsevanemaid saab toetada algatades ja hoides kontakti vanemaga. (ptk 1.3) Võimaldades noorele eneseteostusvajaduse rahuldamist aitab noorsootöötaja tagada lapsevanema STK täitmist (Lättemägi 2019). (ptk 1.2.3) Intervjuudest tuli välja, et noorsootöötajad ostes noortekeskusesse uusi õppe.- ja mängu vahendeid toetavad vanema STK täitmist. Sama selgub ka peatükis 1.2.4, et noortekeskused pakkudes erinevaid mitteformaalse õppega seotud võimalusi avardavad noorte võimalusi ning seeläbi toetavad vanema kohustust luua arenguks ja koolikohustuse täitmiseks soodne kasvukeskkond. (ptk 1.2.4) Noorsootöötajad leiavad, et maine kujundamine lastevanemate seas on üks koostööaspekte. Antud uurimustöö teooria osas selgub, et on oluline oskuslikult selgitada vanematele noorsootöö tegevusi ja eesmäärke (ptk 1.3).

Intervjuudest selgus, et tagasiside andmine lapsevanemale on oluline. Noorsootöötaja saab vanemale tuua positiivseid näiteid lapsest, ning sellega hoida sidet vanemaga. Selline tagasiside lapse kohta annab vanemale usku oma lapse suhtes. FG2ID2 *„Positiivset mõju koostöös lapsevanatemaga olen isiklikult tajunud riskikäitumisega noorte puhul. Vanem vajab ka kinnitust, et tema laps on positiivseteks tegudeks võimeline. Samuti on imestanud vanem, et oh kas tõesti tema laps tunneb huvi ja oskab midagi.“*

4. ARUTELU JA JÄRELDUSED

Antud peatükis toon välja noorsootöötajate informeerituse lastevanemate STK-st võrreldes lastevanematega. Lastevanemate informeeritust uurisin oma seminaritöös (Loorits 2020). Toetudes antud uurimuse teooria osale teen omapoolsed ettepanekud tegevusteks mida noorsootöötaja saab teha koostöö tõhustamiseks lastevanematega. Kirjeldan käesoleva teema edasiuurimise võimalusi.

4.1 Noorsootöötaja teadlikkus lapsevanema STK-e osas, võrreldes lapsevanema teadlikkusega.

Kasvatamise kohustuse kategooriatest tõid noorsootöötajad välja vastutuse õpetamine, mida aga minu seminaritöö uurimuse lastevanemate intervjuudest (vt ptk 1.2.1) välja ei tulnud. Seega on oluline **noorsootöötajatel** jälgida, et noored saaksid õppida oma tegude eest vastutama ja oskaksid analüüsida oma tegevust. **Koolitajatel** on oluline jagada noorsootöötajatele infot, kuidas lastevanematega koostöös õpetada noorele vastutust. Vajalik on **lapsevanemaid** kaasata vastutuse õpetamisse, et ka kodu poolt oleks see kategooria kasvatamises tagatud. Antud uuringus (vt ptk 1.2.1) tuli välja, et noortekeskuste tegevustes osalemine aitab õpetada noorele vastutustunnet. Laste kaasamine ja vastutustunde õpetamine on lapsevanema kohustus.

Lapsevanemad tõid välja, et kasvatamise juures on oluline hügieeni nõudmine, kuid noorsootöötajate intervjuudest see välja ei tulnud. Samas on see kasvatamise kohustuse puhul siiski oluline ja noorsootöötaja peab oskama **märgata** ka seda noort, kelle kodus ei nõuta oma välimuse eest hoole kandmist. Seega on koolitajatel oluline tuua noorsootöötajateni **info**, kuidas märgata ja toetada last, kelle kodus ei peeta hügieeni nõudmist oluliseks. Antud uuringus (vt ptk

1.2.1 ja 1.2.3) selgus, et noortekeskused pakuvad häid olmetingimusi noore heaolu tagamiseks, sh pesemisvõimalused.

Vanemad ei toonud välja, et lapsel on õigus otsustada oma elu ja eluvalikute üle. Samas noorsootöötajate puhul oli see üks põhikategooria. Seega võiks noorsootöötajad just õigustest valikute tegemisel enim lapsevanematele rääkida ja tuge pakkuda, kuidas lasta lapsel ise otsustada. Leian, et noorsootöötaja ja lapsevanema erineval määral noorele vastutuse andmine on üks suurimaid erinevusi lapsevanema ja noorsootöötaja suhtumises noortes. Mis aga omakorda tekitab vanema ebausaldusväärsuse noorsootöösse, sest noorsootöötajad püüavad võimaldada noorele turvalist eksimise ja katsetamise kogemust (Noortevaldkonna arengustrateegia eelnõu 2021-2035, lk 9), mida aga tuleb vanematele selgitada.

Seega on oluline, et koolitustel saaksid noorsootöötajad infot kuidas märgata noort kellel puudub otsustusõigus oma elu üle ning kuidas suunata sellist lapsevanemat noorele enam valikuvabadust andma. Edaspidi peab põhjalikumalt uurima **kas noortel on piisavalt otsustusõigust oma eluvalikute üle.**

Noorsootöötajad tõid välja, et noorte kohustused jäävad õiguste taha peitu. Noored teavad oma õiguseid küll, aga ei teata või ei taheta tunnistada oma kohustusi. See on ka üks erinevus lastevanemate ja noorsootöötajate intervjuudest. Lapsevanemat peaks enim informeerima veast, et õigustest rääkimisel unustatakse õpetada ka kohustusi. Seega on oluline, et ka lapsevanem oleks teadlik laste kohustustest. Siit tuleneb vajadus edasiseks uurimiseks, lapsevanema teadlikkus laste kohustustest. Kui on teada, **milline on vanemate teadlikkus laste kohustustest**, saab edaspidi vanematele anda infot, kuidas oma last kohustuste täitmisele suunata.

Noorsootöötajad tõid enim välja lapse emotsionaalse heaoluga seotud maininguid, samas kui lastevanemate puhul oli emotsionaalne heaolu kõigi teiste heaolu kategooriatega sama oluline. Siinkohal on oluline noorsootöötajatel teada, et lapsevanemad peavad emotsionaalset heaolu küll tähtsaks, kuid ka teised heaolu aspektid on sama olulised. Heaolu on subjektiivne arvamus ning iga noore puhul tuleb individuaalselt läheneda heaolu aspektidele.

Noorsootöötajad tõid välja, et lapsevanemad võiksid rohkem pöörduda noorsootöötajate poole ja tunda huvi oma lapse tegevuste üle noortekeskuses. Isegi kui lapsevanemaid on kutsutud

osalema noortekeskuste tegevustes, siis osavõtt lastevanemate poolt on väga väike. Sellega aga jääb noor ilma vajalikust tähelepanust, mis on oluline emotsionaalse heaolu tagamiseks. Veel enam peab vanematele rääkima noorsootöös osalemise positiivsetest kasust noorele ja selle seostest lapsevanema STK täitmisega.

Noorsootöötajad näevad arendava keskkonna aspektina mitteformaalset õpet, mida aga lapsevanemad arendava keskkonna loomisel välja ei toonud. Seega on oluline õpetada noorsootöötajatele, kuidas lastevanematele jagada infot mitteformaalse õppe olulisusest. Põhjus, miks noorsootöötajad ei ole suutelised selgitama oma valdkonda erinevatele osapooltele võib olla selles, et noorsootöötajad ei taju oma rolli piisavalt (ESF koolitusprogrammi... 2019, lk 14). Seega on lapsevanema toetamisel oluline noorsootöötaja professionaalsus (vt ptk 1.3). Vanemale on vajalik rääkida, mis on noorsootöötaja läbiviidud mängu eesmärk ja seos lapsevanema STK täitmisega.

Õppimise toetamise põhikategooriad selgusid mõlemas uurimustöös. Kuid noorsootöötajad töid välja õppimise toetamise läbi mängu. Seda aga lastevanemate intervjuudest ei selgunud. Seega on oluline, et noorsootöötaja oskaks vanematele selgitada mängude olulisest ja läbi mängu õppimist. Noorsootöö juurde käib ka oskus õpetada noorele analüüsima mitteformaalse õppe tulemusi, sellega aga on võimalus lastevanematele teadustada mitteformaalses õppes saadud teadmiste olulisust. Oluline on õpetada noorele oskust vanemale selgitada õpitud kogemuse tulemust.

Noorsootöötajad on küll informeeritud lastevanemate kohustustest ja peamiselt mõistetakse vanema kohustusi sarnaselt kui seda mõistavad vanemad ise. Siiski on noorsootöötaja õppinud spetsialist, (Noortekeskuse Hea Tava 2018, lk 4) kelle poole saab vanem abi küsimiseks pöörduda. Seega peaksid noorsootöötajad olema lastevanemate kohustustest enam teadlikud ning informeeritus vanema STK-st on siiski vähene.

Teatud erinevused on, nt mõistavad noorsootöötajad vanema kohustusi rohkem mitteformaalse õppe toetajate ja läbi mängu õppimisega. Samas lastevanemate intervjuudest ei tulnud välja mängulist õppimist ega mitteformaalset õpet. Siinkohal on just need ka põhi tegevused millega noorsootöötajad leiavad, et saavad vanema kohustuste täitmisel toeks olla. Vajalik on vanematele selgitada mitteformaalse õppe ja mängu tähtsust ning seost STK osas. Noorsootöötajad leiavad, et on ise maine kujundajad ja lapsevanemale info vahendajad. Samas

lapsevanemad peamiselt ei tea või ei julge ise lapsega töötava spetsialisti poole pöörduda, et küsida kuidas lapsel läheb (Loorits 2020). Siinkohal on oluline et noorsootöötajad veel enam kujundaksid lastevanemate seas mainet noorsootööst ning oleksid ise esimese kontakti loojad lapsevanemaga.

4.2 Ettepanekud noorsootöötajatele koostöö tõhustamiseks lastevanematega.

Järvamaa noorsootöötajad kirjeldavad koostööd lastevanematega tõhusana, kuid puudu jääb lastevanemate poolsest huvist. Samas toovad noorsootöötajad välja antud valdkonna järjepidevat paranemist.

Antud uuringus osalenud noorsootöötajad teevad noortega ja noortele tegevusi, mis toetavad lastevanemate STK täitmist. Samas on ka informeeritud lastevanemate STK-st. Küll aga ei tulnud intervjuudest välja noorsootöötajate poolne lastevanemate informeerimine, et noorsootöötajate tegevus toetab lastevanemate STK täitmist. Põhjus võib olla selles, et noorsootöö, kui lastevanemate STK täitmise toetamine on hetkel veel tagaplaanil ning sellest räägitakse vähe. Noorsootöötaja peaks olema lapsevanemaga koostöö looja ja kontakti võtja.

Ettepanek noorsootöötajatele:

1. KOV noorsootöö spetsialist tõstab noorsootöötajate teadlikkust läbi koolitamise, koosoleku või arutelu lastevanematega koostöö olulisusest. Jagavad infot noorsootöö ja lastevanemate STK ühisest osast.
2. Noorsootöötajad analüüsivad enda koostöö tegevusi lastevanematega ja eesmärgistavad tegevused lastevanemate STK vaates. Selline tegevuste eesmärgistamine annab noorsootöötajale enesekindlust lapsevanemaga suhtlemisel, kuna tegevus on ka lapsevanema seisukohast eesmärgistatud. Lapsevanem mõistab noorsootööd paremini kui noorsootöötaja oskab välja tuua millist kasu saab sellest lapsevanem.
3. Noorsootöötajad otsivad ise esmast kontakti noore vanematega. Annavad nädalas korra vanemale tagasisidet noore tegevustest. See aitab luua ja hoida sidet vanematega. Sellega annab noorsootöötaja teada, et noorega töötav spetsialist ootab pidevat kontakti lapsevanemaga, mitte ainult probleemide ilmnemisel. Samas juba probleemide

ilmnemisel on noorsootöötaja teinud eeltööd lapsevanemaga suhte loomisel ning ühine lahenduste otsimine on lihtsam.

Oluline on rääkida vanemaga positiivsetest asjadest ja parendamise võimalustest, pakkudes lahendusi ja koostöö võimalusi vanemale. Suhtlemisel on oluline rääkida tehtud tegevusest/olukorrast mis on halvasti, mitte aga halvustada last.

4. Noorsootöö maine kujundamiseks selgitavad lapsevanemale noorsootöö eesmäärke lähtuvalt konkreetse lapse vajadustest.
5. Kaardistada individuaalselt noore vajadused ning selgitada tulemusi konkreetsele vanemale. Erilist tähelepanu pöörata noore vastutustundele ning leida ühiselt võimalusi kuidas järk-järgult kaasata noort vastutust arendavatesse tegevustesse. Nt: anda ürituse korraldamisel noorele väike ülesanne, mis tuleb kindlaks ajaks täita. Sellest ülesandest teavitada ka vanemat, kes omakorda tunnustab selle eest ja suunab last oma kohustust täitma.
6. Jälgida kuidas on noorte füsioloogilised vajadused rahuldatud. Märgates abivajadust, teha probleemi lahendamisel koostööd teiste sotsiaal- ja haridusvaldkonna spetsialistidega. Siinkohal on oluline kaasata noore perekond ja analüüsida olukorda perekonna vaatest.

4.3 Edasised uurimisvõimalused

See, mida noorsootöötajad tegelikult teevad ja mis on selle tulemuseks - see vajab täiendavat uurimist näiteks vaatluse abil. Seega võiks uurimuse viia läbi kõigi maakondade noortekeskuste tööd kaardistades ja teha märkmeid sellest kuidas noorsootöötaja igapäeva töös suhtleb lastevanematega.

Edaspidi võib uurida ka noorsootöö koordinaatoreid ja omavalitsuse noorsootöö spetsialiste, kelle juhendada on kogu omavalitsuse töö, et välja selgitada nende arvamus sellest, millised on koostööaspektid ja noorsootöötajate informeeritus ja mõistmine lastevanemate kohustustest ning milliseid tegevusi peaks noortekeskustes tegema lastevanemate STK toetamiseks.

Füüsilise keskkonna all tõid noorsootöötajad välja infotehnoloogiliste vahendite vajaduse ja kiire interneti olemasolu, mis võib olla tingitud praegusest olukorrast riigis, kus õpilased on

kodus ja kogu õppetöö käib interneti vahendusel. Seda oleks vajalik edaspidi uurida, kuidas mõjutavad koolikohustuse ja arendava keskkonna loomisel interneti kiirus ja arvuti kasutamise oskus, õpilase õpimotivatsiooni või millised füüsilise keskkonna tingimused toetavad õppimist.

Antud uuringus tõin välja erinevad aspektid noorsootöötaja ja lapsevanema vahelise koostöö mõjutajana. Edasi saab uurida **üksikasjalikult iga koostööd mõjutavat aspekti**, tuues välja konkreetsed tegevused, mida noorsootöötaja vanema kaasamiseks teha saab. Sellest edasi **koostada täpne tööplaan** KOV noorsootöö ja lapsevanema koostöö koordineerimiseks.

KOKKUVÕTE

Noorsootöötajal ja lapsevanemal on ühised kohustused noore inimese ees. Kohustusi saab täita läbi eesmärgistatud koostöö. Kõigil noorsootöötajatel ja lastevanematel aga ei ole ühist mõistmist kohustustest ning tegevused kohustuste täitmiseks sisaldavad erinevaid aspekte. Kuna noorsootöötaja on spetsialist siis näen ühe olulise võimalusena, et noorsootöötajad saavad lastevanemaid toetada nende seadustest tulenevate kohustuste täitmisel (STK). Selleks aga on eelnevalt vajalik uurida, millised on noorsootöötajate teadmised lastevanema STK-st ning milliseid aspekte noorsootöötajad teavad lastevanema STK toetamise osas.

Käesoleva lõputöö eesmärk oli **välja selgitada Järva maakonna avatud noortekeskuste noorsootöötajate teadlikkus (informeeritus, mõistmine) lastevanema STK-st ja kirjeldused toetavatest tegevustest lastevanemate seadustest tulenevate kohustuste täitmise osas**. Uurimustöö on kvalitatiivne ning andmeid kogusin fookusgrupi intervjuuga. Intervjuus osalesid 15 Järva maakonna noorsootöötajat. Andmeid analüüsisin induktiivselt.

Uurimuse intervjuudest selgus, et on ka neid noorsootöötajad kellel on vähesed teadmised kuidas selgitada oma tegevusi lastevanemate STK-st lähtuvalt. Üks põhjus võib olla selles, et noorsootöö tegevuste eesmärgistamisest lastevanema STK-st lähtuvalt on vähe räägitud. Samas võrreldes lastevanematega on noorsootöötajatel vähesemad teadmised lapse kasvatamise kohustusest. Kui noorsootöötajad oleksid informeeritumad lastevanemate seadustest tulenevatest kohustustest, siis mõistaksid nad paremini vanema kaasamise vajadust noore õiguste, heaolu tagamisel, arendava kasvukeskkonna loomisel ning oskaksid toetada vanemat kasvatamise kohustuse täitmisel. Kasvatuskohustuse täitmise toetamine noorsootöötaja poolt on oluline, kuna lastevanem mõistab kasvatamise kohustust läbi heaolu, õiguste tagamise ja arendava keskkonna loomise. Viimased on ühised eesmärgid noorsootöötajal ja lastevanemal.

Antud uurimuse tulemusena toovad noorsootöötajad lastevanemate STK toetavate tegevustena välja noore ja vanema toetamise, sotsiaalse ja füüsilise keskkonna loomise, mitteformaalse õppega ja noore vaba ajaga seotud tegevused, vanema kaasamise ja noorsootöö maine kujundamise.

Siiski vajavad noorsootöötajad teadmisi, kuidas lastevanematega luua esmast kontakti, jagada infot noorsootöö ja lastevanemate STK ühistest eesmärkidest. Samas on oluline noorsootöötajate teadmise tõstmine lastevanematega koostöö eesmärkidest ja olulisusest.

Käesolevas töös võrdlesin lastevanemate ja noorsootöötaja teadlikkust lapsevanema STK-st. Suurimad erinevused selgusid mitteformaalse õppe, õiguste ja kohustuste ning hügieeni nõudmise osas. Uuringus tõin välja omapoolsed ettepanekud noorsootöötajatele lastevanematega tõhusa koostöö teostamiseks. Noorsootöötaja peab olema lapsevanemaga koostöö algataja ja juhtija.

Antud uurimuses kirjeldasid noorsootöötajad enda teadmisi lastevanemate STK-st ning tegevustest lastevanemate STK toetamise osas. Edaspidi saab antud uurimustulemustele tuginedes luua infomaterjali noorsootöötajatele.

KASUTATUD ALLIKAD

Aaben, L., Salla, J. & Markina, A. 2018. Tõsiste käitumisprobleemidega lastele suunatud teenuste analüüs, uuringu aruanne. http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2018/09/kaitumisprob-noored-raport_Praxis2018.pdf, (13.05.2021).

Aksen, M., Kiisel, M., Saarsen, K., Koppel, H., Jaanits, J., Tammsaar, H., Rajaveer, L., Narusson, D. & Trumm, E. 2017-2018. Noorte osalemine otsustusprotsessides. Tartu: Tartu Ülikool. https://entk.ee/sites/default/files/lopparuanne_19.03_noorte_osalus_rake.pdf, (13.05.2021).

Alumäe, T., Tilk, O. & Asadullah. 2018. Advanced Rich Transcription System for Estonian Speech *Baltic HLT*. <http://bark.phon.ioc.ee/webtrans/?fbclid=IwAR1mzTa7WsNINC2ZmOl6xJS8GV-C0v1hwk9-6CBNzpId0LGxkyiXVy7MPw0>, (13.05.2021).

Ander, M. 2014. Lastevanemate kirjeldused lasteaiaõpetajate ja lastevanemate vahelisest usaldussuhtest ja selle kujunemisest. [bakalaureusetöö]. Sotsiaal- ja haridusteaduskond, Haridusteaduste instituut. Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava. Tartu Ülikool. http://dSPACE.ut.ee/bitstream/handle/10062/41688/Ander_Marina.pdf, (13.05.2021).

Anniste, K., Biin, H., Osila, L., Koppel, K. & Aabel, L. 2018. Lapse õiguste ja vanemluse uuring. Praxis. https://www.sm.ee/sites/default/files/lovu_lopparuanne_final_1.11.18.pdf, (13.05.2021).

Arabkin, A. 2021. Aasta noorsootöötaja Alexander Arabkin: kõige olulisem on näha inimeses inimest, *Harno blogi* 12.03.2021. https://blogi.harno.ee/aasta-noorsootootaja-alexander-arabkin-koige-olulisem-on-naha-inimeses-inimest/?fbclid=IwAR2sSas9KEgtFA1_fghtbiZKheHelj7yYdfm8G_QImxL2U48ghMGFBIn4pE, (13.05.2021).

Avatud noorsootöö. s.a. Eesti Noorsootöö Keskus.
<https://entk.ee/noorsootoo/noorsootoo/avatud-noorsootoo/>, (13.05.2021).

Beilmann, M., Lillemäe, E., Linno, M., Murakas, R., Rämmer, A., Soo, K., Tooding, L-M. & Trumm, A. 2018. Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga, uuringu lõpp raport. Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituut.
https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/noorsootoos_osalevate_noorte_rahulolu_noorsootooga_loppraport_2018a.pdf, (13.05.2021).

Casas, F. 2019. Kas kõik lapsed on väga õnnelikud? Sissejuhatust laste subjektiivse heaolu teemasse rahvusvahelises vaates. Kog: Kutsar, D. & Raid, laste subjektiivne heaolu kohalikus ja rahvusvahelises vaates. Tallinn. lk 6-18. https://www.stat.ee/sites/default/files/2020-07/Laste_subjektiivne_heaolu_kohalikus_ja_rahvusvahelises_vaates.pdf, (13.05.2021).

Draper, A. K. 2004. The principles and application of qualitative research. *Proceedings of the Nutrition Society*. 63, pp 641–646. <https://doi.org/10.1079/PNS2004399>.

Eesti ANK liikmed. 2020. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. <https://ank.ee/wp-content/uploads/2020/06/Eesti-ANK-liikmed-2020.pdf>, (13.05.2021).

EKSS. 2009. Eesti keele seletav sõnaraamat, *sub tõlgendama*.
<http://eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=t%C3%B5lgendama>, (13.05.2021).

Enn, Ü. 2013. Kaasav noorsootöö – mõistetest ja tähendustest. Ja sellest, milline tähendus on kaasaval noorsootööl. Kog: Kaasava noorsootöö käsiraamat, Sihtasutus Archimedes Euroopa Noored. Tallinn. lk 7-29. https://mitteformaalne.archimedes.ee/wp-content/uploads/2014/07/kaasava_noorsootoo_kasiraamat_lowreso.pdf, (13.05.2021).

ESF koolitusprogrammi „Noorsootöötajate koolituste arendamine“ koolituste mõju-uuring lõppraport. 2019. https://mitteformaalne.ee/wp-content/uploads/2020/03/SANA_NKA_Mo%CC%83ju-uuring_lo%CC%83pparuanne_FINAL.pdf, (13.05.2021).

Euroopa liidu noortestrategia. 2018. Euroopa Liidu Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate resolutsioon noortevaldkonnas tehtava Euroopa koostöö raamistiku kohta: Euroopa Liidu noortestrategia 2019-2027. Euroopa liidu teataja. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&from=EN), (13.05.2021).

Fedorov, E. 2016. Lastevanemate ja õpetajate arvamused kooli ja kodu koostööst põhikoolis, [lõputöö], Kultuurhariduse osakond, Huvijuht-loovtegevuse õpetaja õppekava, Tartu Ülikool. https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/52683/eha%20fedorov%20_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (13.05.2021).

Gavrielides, T., Nemutlu, G. & Serban, A. M. 2018. Inimõiguste haridus & noorsootöö, projekt. https://issuu.com/noorteagentuur/docs/inimo_iguste_haridus_tautaga_full, (13.05.2021).

Griffith, H. 2019. Noorsootöötaja rolli konstrueerimisest. Eesti noorsootöötajate arvamused. [magistritöö], Haridusteaduste instituut, Noorsootöö valdkond. Tallinna Ülikool. <https://www.etera.ee/zoom/61691/view?page=7&p=separate&search=&view=0,430,2136,999>, (13.05.2021).

Griffith, H. 2020. Kooli ja noorsootöö koostööst võidavad noored, Eesti Noorsootöötajate Kogu. <https://enk.ee/kooli-ja-noorsootoo-koostoost-voidavad-noored/>, (13.05.2021).

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Uuri ja kirjuta. Tallinn: Medicina

Huvikoolide õppevahendid uuenevad. 2011. Eesti Noorsootöö Keskus. <https://entk.ee/huvikoolide-oppevahendid-uuenevad/>, (13.05.2021).

Juhendmaterjal omavalitsusele huvihariduse ja huvitegevuse kava koostamiseks. 2017. Eesti Noorsootöö Keskus, Haridus ja teadusministeerium. https://entk.ee/wp-content/uploads/2018/08/Juhenendmaterjal-kohalikule-omavalitsusele-huvihariduse-ja-huvitegevuse-kava-koostamiseks_1.pdf, (13.05.2021).

Kaasik, A. 2020. Professionaalses koostöös kasutatavad vormid ning soodustavad ja takistavad tegurid klassiõpetajate hinnangul, [magistritöö], Sotsiaalteaduste valdkond, Haridusteaduste instituut, Klassiõpetaja õppekava, Tartu Ülikool. https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/68286/kaasik_anelle_ma.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (13.05.2021).

Kalmus, V., Masso, A. & Linno, M. 2015. Kvalitatiivne sisuanalüüs, Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>, (13.05.2021).

Karu, M. & Turk, P. 2011. Noorsootöö lapsevanemate perspektiivist. Kog: Noorteseire aastaraamat, Noored ja noorsootöö, lk 73-88.
https://www.noorteseire.ee/system/resources/BAhbBlSHOgZmIjsyMDEyLzA1LzE3LzA5XzU2XzA4XzQ0MF9OU0FfMjAxMV9sb3BsaWtfcGFyYW5kYXR1ZC5wZGY/09_56_08_44_0_NSA_2011_loplik_parandatud.pdf, (13.05.2021).

Kes on noorsootöötaja? 2020. Eesti Noorsootöö Keskus. <https://entk.ee/noorsootoo/kes-on-noorsootootaja/>, (13.05.2021).

Koik, A. 2006. Põhikooliõpilased saavad tasuta õppevahendid, haridus ja teadusministeerium, kodulehekül. <https://www.hm.ee/et/uudised/pohikooliopilased-saavad-tasuta-oppevahendid>, (13.05.2021).

Konks, K-P. 2019. Erikooli roll lapse heaolu tagamisel- noorte tagasivaade erikoolis viibimise ajale, [magistritöö], Sotsiaalteaduste valdkond, Ühiskonnateaduste instituut Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika õppekava, Tartu Ülikool.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/64166/konks_karenpauliin_ma_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (13.05.2021).

Konrad, T. 2020. Suuline teade autorile. Paide, 4.september.

Koolitused. 2018. Eesti Noorsootöö Keskus. <https://entk.ee/noorsootoo-korraldamine/koolitused/>, (13.05.2021).

Koort, K. 2020. Aga mis on päriselt noortele vaimse tervise suunal oluline ja vajalik? ENTK koduleheküljel. <https://entk.ee/aga-mis-on-pariselt-noortele-vaimse-tervise-suunal-oluline-ja-vajalik/>, (13.05.2021).

Korp, E. & Rääk, R. 2004. Lastekaitse töö kohalikus omavalitsuses, käsiraamat, Tallinn. http://www.eatl.ee/wp/wp-content/uploads/Lastekaitsetoeoetaja_20kasiraamat.pdf, (13.05.2021).

Kremann, S. 2018. Noortekeskuses toimuva mitteformaalse õppe mõju noortele nende endi tõlgenduste alusel, [Bakalaureuse töö], Sotsiaalteaduste valdkond, Ühiskonnateaduste instituut Infoühiskond ja sotsiaalne heaolu õppekava, Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika eriala: Tartu Ülikool. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/60959/kremann_sandra_ba_2018.pdf, (13.05.2021).

Kutsar, D. & Raid, K. 2019. Eessõna. Kog: Laste subjektiivne heaolu kohalikus ja rahvusvahelises vaates, Kutsar, D. & Raid, K., lk 5. https://www.stat.ee/sites/default/files/2020-07/Laste_subjektiivne_heaolu_kohalikus_ja_rahvusvahelises_vaates.pdf, (13.05.2021).

Kutsar, D. & Soo, K. 2020. Eesti noorte subjektiivne heaolu ja toimevõimekus. Kog: Noorte elu avamata küljed. Noorteseire aastaraamat 2019-2020. lk 7-20. <https://www.noorteseire.ee/system/resources/BAhbBlSHOgZmIkSyMDIwLzA5LzAzLzE0XzQ3XzAwXzQxM19ub29ydGVzZWlyZV9hYXN0YXJhYW1hdF8yMDIwX2zDtXBsaWtfdm>

[VIYmkucGRm/14_47_00_413_noorteseire_aastaraamat_2020_l%C3%B5plik_veebi.pdf](#),
(18.05.2021).

Kõiv, K., Leppik, C. & Batueva, V. 2016. Erivajadustega noorte võimalused osaleda noorsootöös. Kog: Noorteseire aastaraamat 2014-2015, PRAXIS. Lk 39-88.

https://www.noorteseire.ee/system/resources/BAhbBlsHOgZmli0yMDE2LzAyLzE4LzEwXzE5XzE0XzM3Nl9OU0EyMDE0XzIwMTUucGRm/10_19_14_376_NSA2014_2015.pdf,
(13.05.2021).

Kõvask, E. 2018. Noortekeskuste ja koolide vaheline koostöö Valgamaa näitel, [lõputöö], Haridusteaduste Instituut Noorsootöö: Tallinna Ülikool.

https://tankla.net/images/dokumendid/Egle_K%C3%B5vask_Noortekeskuste_ja_koolide_vaheline_koost%C3%B6%C3%B6_Valgamaa_n%C3%A4itel_l%C3%B5put%C3%B6%C3%B6_2018.pdf, (13.05.2021).

Käger, M., Kivistik, K. & Tatar, M. 2013. Noortevaldkonna arengukava 2014-2020, ENK. https://www.hm.ee/sites/default/files/nak_est.pdf, (13.05.2021).

Käger, M., Kaldur, K., Vollmer, M., Talur, P., Krenjova, J. & Hänni, L. 2016.

Infotehnoloogiliste võimaluste rakendamine noorsootöös, uuring.

https://www.hm.ee/sites/default/files/infotehnoloogiliste_voimaluste_rakendamine_noorsootos_-_uuringuaruanne.pdf, (13.05.2021).

Käger, M., Kivistik, K. & Tatar, M. 2017. Noorsootöötajate koolitusvajadus uuring. SA Archimedese noorteagentuur. <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/Noorsoot%C3%B6%C3%B6tajate-koolitusvajaduse-uuring-2017.pdf>,
(13.05.2021).

Käger, M., Luring, M., Pertšjonok, A., Kaldur, K. & Nahkur, O. 2019. Vabatahtlikus tegevuses osalemise uuring 2018, aruanne. <https://vabatahtlikud.ee/wp-content/uploads/2015/04/Vabatahtlikus-tegevuses-osalemise-uuring-2018.pdf>, (13.05.2021).

Kütt, S. 2015. Avatud noorsootöö on kui ... džungel, töövihik, ANK. https://ank.ee/wp-content/uploads/2016/07/Avatud_noorsooto%CC%88o%CC%88_TV-1.pdf, (13.05.2021).

Lapse õiguste esmasel kokkupuutel politseiga. 2017. Juhend lapsevanematele ja spetsialistidele. <https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/Lapse%20%C3%B5iguste%20juhend%20-%20lapsevanemad%20ja%20spetsialistid.pdf>, (13.05.2021).

Lapse õiguste konventsioon. RT II 1996, 16, 56. <https://www.riigiteataja.ee/akt/24016> , (13.05.2021).

Laste ja perede arengukava 2012–2020. 2011. Targad vanemad, toredad lapsed, tugev ühiskond, sotsiaalministeerium. https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Lapsed_ja_pered/lpa_2012-2020_taiendatud_2013.pdf, (13.05.2021).

Laste õiguste tagamine. 2015. Juhend asendushoolduse valdkonna töötajatele, Euroopa nõukogu, Programm. Asendushooldusel olevate laste ja noorte õiguste tutvustamine noorte pärasel viisil. <https://rm.coe.int/16806a4537>, (13.05.2021).

Lastekaitseseadus. RT I, 06.12.2014, 1; RT I, 12.12.2018, 49. <https://www.riigiteataja.ee/akt/106122014001?leiaKehtiv>, (13.05.2021).

Lees, K., Gassmann, B. & Juht, J. 2009. On aeg tegutsema hakata. Kog: Noorsootööst siin ja praegu. AS Pajo Trükikoda: Eesti Noorsootöö Keskus. lk 43-49.

Lepik, K., Halliki, H-l., Kello, K., Linno, M., Selg, M. & Strömpl, J. 2014. Mis on intervjuu, õpibaas. <http://samm.ut.ee/intervjuu>, (13.05.2021).

Liivsoo, L. 2018. Psühholoogiliste vajaduste ja motivatsiooni seosed objektiivselt mõõdetud kehalise aktiivsusega vabal ajal 12-14-aastastel õpilastel, [magistritöö], Sporditeaduste ja füsioteraapia instituut: Tartu Ülikool.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/68729/Liivsoo_Liina_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (13.05.2021).

Loorits, M. 2020. Lastevanemate teadlikkus seadustest tulenevatest kohustustest laste ees, [seminaritöö], Kultuurhariduse osakond, kogukonnahariduse ja huvitegevuse õppekava: Tartu Ülikool Viljandi Kultuuriakadeemia.

Lukk, A. 2011. Huvijuhtide ja lapsevanemate koostöö Lääne-Virumaal. [lõputöö] kultuurhariduse osakond, huvijuht-loovtegevuse õppekava, Tartu: Tartu Ülikool.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/17766/lukk_anu_2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (13.05.2021).

Lättemägi, E. 2019. NEET olukorras olevate noorte toetamine, [Käsitöökirjaline loengukonspekt]. OÜ elujulge.

Merilo, G. 2009. Õiged valikud õiges eas. Kog: Noorsootööst siin ja praegu. AS Pajo Trükikoda: Eesti Noorsootöö Keskus, lk 22-27.

<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:bnqu4qAtYVIJ:https://www.digar.ee/arhiiv/et/download/119822+&cd=1&hl=et&ct=clnk&gl=ee>, (13.05.2021).

Mitteformaalne õppimine. *s.a.* mitteformaalne õppimine kodulehekülg.

<https://mitteformaalne.archimedes.ee/mitteformaalne-oppimine/>, (13.05.2021).

Noorsootöö seadus. RT I 2010, 44, 262; RT I, 16.06.2020, 10.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/116062020010?leiaKehtiv>, (13.05.2021).

Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga. 2016. lõpparuanne.

https://www.hm.ee/sites/default/files/ey_entk_lopparuanne.pdf, (13.05.2021).

Noorsootöötaja kutsestandard tase 4. *s.a.* Kutsekoda .

<https://www.kutsereregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10452095>, (13.05.2021).

Noorsootöötaja kutsestandard tase 6. *s.a.* Kutsekoda.

<https://www.kutsereregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10452095>, (13.05.2021).

Noorsootöötaja kutsestandard tase 6. *s.a.* Kutsekoda.

<https://www.kutsereregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10667847>, (13.05.2021).

Noorte elukvaliteet Baltimaades. 2018. uuringuaruanne, Programmi „Erasmus+: Youth in Action“ strateegiline koostööprojekt. https://youthpitstop.com/app/uploads/2019/02/Well-being-of-Young-People-in-the-Baltic-States_2018_EST.pdf, (13.05.2021).

Noorte juurdepääs inimõigustele. 2016. Euroopa nõukogu. <https://rm.coe.int/recommendation-cm-on-young-people-s-access-to-rights-estonian-pdf/1680983258>, (13.05.2021).

Noortekeskuste Hea Tava. 2013. Abimaterjal noortekeskuse asutamisel, arendamisel, toetamisel ja koostöösse kaasamisel, Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. <https://ank.ee/avaleht/images/dokumendid/noortekeskus/tavaeel6u.pdf>, (13.05.2021).

Noortekeskuste Hea Tava. 2018. Abimaterjal noortekeskuse asutamisel, arendamisel, toetamisel ja koostöösse kaasamisel, Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. https://ank.ee/wpcontent/uploads/2018/09/Noortekeskuse_Hea_Tava_2018.pdf, (13.05.2021).

Noortekeskuse miinimumstandard. 2020. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. <https://ank.ee/wp-content/uploads/2021/01/Noortekeskuste-miinimumstandard.pdf>, (13.05.2021).

Noortekeskuse teenuse ja ülelinnaliste noorsootöö programmide korraldamine. [RT IV, 17.06.2014, 21](#); RT IV, 29.12.2020, 56. <https://www.riigiteataja.ee/akt/417062014021?leiaKehtiv>, (13.05.2021).

Noortepass. *s.a.* erasmus+ ja euroopa solidaarsuskorpuse agentuur, kodulehekül. <https://europanoored.eu/programmid/erasmus/projekti-kvaliteet/oppimine-projektis/noortepass/>, (13.05.2021).

Kõiv, L. & Kõva, K. 2019. Noorsootöö peab käima ühte sammu igapäevaelu kiirete arengutega. Kog: Noortepoliitika Euroopas ja Eestis – mis järgmiseks? 2019. MIHUS, *eesti noortevaldkonna ajakiri, lk 14-16*. https://mihus.mitteformaalne.ee/wp-content/uploads/2019/01/MIHUS_26.pdf, (13.05.2021).

Noortevaldkonna arengustrateegia eelnõu 2021-2035.

https://www.hm.ee/sites/default/files/noortevaldkonna_arengukava_2035_eelnou_0.pdf,
(13.05.2021).

Nõmmik, R. 2020. Suuline teade autorile. Paide, 18.november.

Open Youth work. 2011. Euroopa noortekeskuste konföderatsiooni koduleht.

<https://www.ecyc.org/about-us/open-youth-work>, (13.05.2021)

Paabort, H. 2014. NEET-noorte HANKE „Noorte vabatahtlikus tegevuses osalemise edendamise“ TEHNILINE lisainfo.

<https://www.ank.ee/avaleht/images/dokumendid/projektid/NEETlisainfo.pdf>, (13.05.2021).

Paabort, H., Liiskmann, M., Kõiv, K. & Mets, C. 2020. Eesti noortekeskuste hetkeseisu kaardistus, Eesti ANK . <https://ank.ee/wp-content/uploads/2020/06/Eesti-noortekeskuste-kaardistus-2020-1.pdf>, (13.05.2021).

Paide linna arengukava aastani 2035. 2020. Paide linna arengukava aastani 2035 ja eelarvestrateegia aastateks 2021–2024, eelnõu.

https://paide.kovtp.ee/documents/2302793/28036642/1_ARENGUK2020+%28Ilugemine%29.pdf/551a9ff2-c775-4301-8f2c-f11bfd704ffc, (13.05.2021).

Palts, K. 2019. Lastevanemate ja õpetajate vaheline kommunikatsioon Eesti esimese kooliastme näitel, [Magistritöö], Tartu Ülikool Ühiskonnateaduste instituut, Tartu.

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/63870/palts_karmen.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (13.05.2021).

Perekonnaseadus. RT I 2009, 60, 395; RT I, 09.05.2017, 29.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/13330603?leiaKehtiv>, (13.05.2021).

Perepesa. s.a. kodulehekül. <https://www.perepesa.ee/>, (13.05.2021).

Piho, K. 2011. Noorsootöötajadki vajavad tunnustust ja tuge, artikkel, praxise mõttehommik.

<http://mottehommik.praxis.ee/noorsootootajadki-vajavad-tunnustust-ja-tuge/>, (13.05.2021).

Pranno, K. 2020. Suuline teade autorile. Viljandis, 5.september.

Puur, M. 2019. Koostöövõimalused ja tõhusus lapse kasvukeskkonna kujundamisel lapsevanemate ja lasteaiaõpetajate vaates, [bakalaureusetöö], Sotsiaal teaduste valdkond, Narva kolledž, Tartu ülikool.

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/64650/puur_merike.bak.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (13.05.2021).

Rajamets, M. 2014. Lastevanemate hinnangud enda osalusele lapse hariduse omandamisel Valga maakonna linnade haridusasutuste näitel, [magistritöö], Sotsiaal- ja haridusteaduskond Haridusteaduste instituut Hariduskorralduse õppekava, Taru ülikool.

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42335/rajamets_maila.pdf, (13.05.2021).

Randlaht, H. 2020. Noorsootöötaja on noorele tugisammas, artikkel, teeviit.

<https://www.teeviit.ee/helena-randlaht-noorsootootaja-on-noorele-tugisammas/>, (13.05.2021).

Rebane Züger, M. 2017. Haridustee katkemise tõttu NEET-staatusesse sattunud noorte võimalused tööturule siirdumisel või haridustee jätkamisel noorte pilgu läbi, [magistritöö], Sotsiaalteaduste valdkond, Haridusteaduste instituut, Õppekava: kasvatusteadused, Tartu Ülikool.
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/57411/rebane_margit_ma.pdf, (13.05.2021).

Reina, E. 2019. Kvaliteetse noorteinfo ja nõustamise tagamine. Juhendmaterjal koos näidetega, Euroopa noorteinfo harta rakendamiseks.
https://static1.squarespace.com/static/59ab1130ff7c50083fc9736c/t/6040c41c5d59c90d8aa949a7/1614857270229/CartaEryica_folletoEstonio_Digital+%281%29.pdf, (13.05.2021).

Rämmer, A. 2011. Noorte motivatsioon noorsootöös osalemiseks ja nende hoiakud noorsootöö suhtes. Kog: Noorteseire aasta raamat, Noored ja noorsootöö, SA Poliitikauuringute Keskus Praxis. Lk 55-70.
https://www.noorteseire.ee/system/resources/BAhbBlSHOgZmIjsyMDEyLzA1LzE3LzA5XzU2XzA4XzQ0MF9OU0FfMjAxMV9sb3BsaWtfcGFyYW5kYXR1ZC5wZGY/09_56_08_44_0_NSA_2011_loplik_parandatud.pdf, (13.05.2021).

Saar, T. 2017. Lisame punkti väarikale noorte aastale, (Mõniste ANK), artikkel.
<https://kodus.ee/lisame-punkti-vaarikale-noorteaastale-2017-moniste-ank/>, (13.05.2021).

Sepp, N. 2019. Uus sisserändajatest lapsevanemate hinnangud ja ootused nende kooliellu kaasamisele, [magistritöö], Sotsiaalteaduste valdkond Haridusteaduste instituut, Tartu Ülikool.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/65006/sepp_nelli_ma.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (13.05.2021).

Valgepea, M. & Sügis, M. 2010. Uuring „Waldorfkoolide hetkeseisust ja arenguvõimalustest“, Haridus- ja Teadusministeerium. Tartu.
<http://www.late.ee/sites/default/files/failid/waldorfkoolideuuring1.pdf>, (13.05.2021).

Valk, A. & Ress, K. 2016. Rõõmuga kooli. Kodu ja kooli koostöö raamat. Tartu Linnavalitsuse haridusosakond, Tartu Greif.
<https://www.tartu.ee/sites/default/files/uploads/roomugakooli.pdf>, (13.05.2021).

Tarkvanem. s.a. kodulehekülg. <https://tarkvanem.ee/>, (13.05.2021).

The European Youth Blueprint To Recovery. 2020. European youth forum.
<https://www.youthforum.org/sites/default/files/publication-pdfs/blueprint.pdf>, (13.05.2021).

Trainor, S., Delfabbro, P., Anderson, S. & Winefield, A. 2010. Leisure activities and adolescent psychological well-being. *Journal of Adolescence* 33, Issue 1, February, pp 173–186 <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.02.005>.

Türi Noortekeskuse põhimäärus. KO 2010, 103, 1381; RT 26.05.2010 nr 23.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13323480>, (13.05.2021).

Türi valla arengukava ja eelarve 2021-2025. 2020.
<https://www.tyri.ee/documents/101289/19524419/T%C3%BCri+valla+ARENGUKAVA+2021-2025.pdf/43fd98ea-ec21-4472-827c-6f5aa57dc578>, (13.05.2021).

Valss, N. 2015. Eesti noortepoliitika euroopastumine, [magistritöö], Sotsiaal- ja haridusteaduskond Riigiteaduste instituut: Tartu Ülikool.
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/47127/valss_nele_ma_2015.pdf, (13.05.2021).

Vanem, L. 2014. Noorsootöö vajalikkus, sellest eemalejäämise põhjused ja tagajärjed Kuressaare linna näitel, [lõputöö], Pärnu kolledž, Sotsiaaltöö korralduse osakond.
<https://core.ac.uk/download/pdf/79106961.pdf>, (13.05.2021).

Vihalemm, T. 2014. Fookusgrupi intervjuu, fookusgrupis osaleja. [õppematerjal].
<http://samm.ut.ee/fookusgrupi-intervjuu>, (13.05.2021).

Õigusaktid ja alusdokumendid. *s.a.* Eesti Noorsootöö Keskus.
<https://entk.ee/noortepoliitika/seadused-oigusaktid/>, (13.05.2021).

Õppevahendid noortele. *s.a.* Euroopa liidu ametlik veebisait.
https://ec.europa.eu/regional_policy/et/edu, (13.05.2021).

Õunapuu, L. 2014. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteaduses.
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf, (13.05.2021).

Õunapuu, L. 2015. Kontentanalüüs andmete kogumise meetodina. [Loengukonspekt]. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia.

Youth work - key contribution to social cohesion. 2015. Publications Office of the EU.
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2b8f1cd0-87c2-4e69-8a2b-50c37e4f2f04>, (13.05.2021).

LISAD

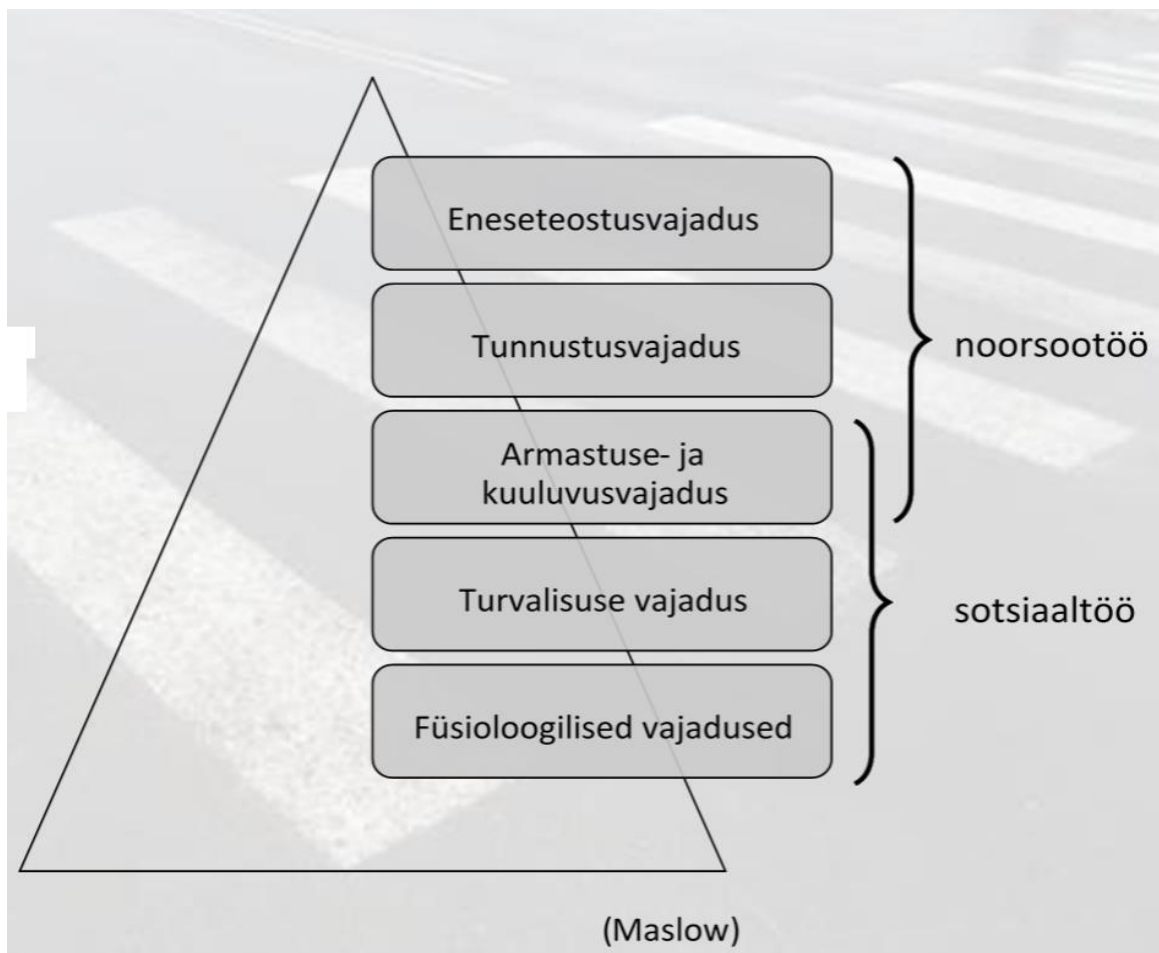
Lisa 1. Fookusgrupi intervjuu kava

UURIMUSE EESMÄRGI JA UURIJA TUTVUSTAMINE.
<p>AVAKÜSIMUS: Kui pikk on Sinu kogemus noorsootöö alal?   Milline on Sinu erialane haridus?   Millised koolitusi oled läbinud, kas omad noorsootöötaja kutset?</p>
<p>SISSEJUHATAV KÜSIMUS: Noorsootöötaja töötab noortega ja noorte heaks. Kirjelda oma viimast kokkupuudet lapsevanemaga?   Millal see oli, mis põhjusel suhtlesite?</p>
<p>SIIRDEKÜSIMUS: Palun kirjelda oma esimesi mõtteid seoses LAPSEVANEMA KOHUSTUSTEGA?</p>
VÕTMEKÜSIMUSED:
<p>UURIMISKÜSIMUS: 1. Milline on noorsootöötajate informeeritus, vanema kohustusest kasvatada oma last? a) Vanematel on kohustus kasvatada oma lapsi. Selgita mida see Sinule, kui noorsootöötajale tähendab, lapse kasvatamine.   (abiküsimus: Millised tähelepanekud võivad viidata sellele, et vanem on jätnud kasvatamise kohustuse täitmata)</p>
<p>UURIMISKÜSIMUS: 2. Millisena mõistavad noorsootöötajad, lapse õiguste tagamise kohustuse? b) Selgita palun, mida tähendab, et lapsevanem peab tagama lapse õigused. Mis on noore õigused?   Mida saab noorsootöötaja teha, et lapse õigused oleks tagatud?   (abiküsimus: Kujutle, et on noor kelle õigused on vanema poolt jäetud tagamata, kuidas lähened sellele noorele, mida temale räägid, millist infot selline laps vajab)</p>
<p>UURIMISKÜSIMUS: 3. Milline on noorsootöötajate informeeritus, lapse heaolu tagamise kohustusest? c) Seaduses on kirjutatud, et lapsevanem peab tagama lapse heaolu. Selgitage palun, mida sellega on mõeldud.   (abiküsimus: Milline võib olla erinevus noorel kellel on kodus heaolu tagatud ja noorel kelle heaolu pole tagatud)</p>
<p>UURIMISKÜSIMUS: Millisena mõistavad noorsootöötajad, lapse arenguks ja koolikohustuse täitmiseks soodsa kasvukeskkonna loomisest? d) Seaduses on kirjutatud, et vanema kohustus on luua lapse arenguks ja koolikohustuse täitmiseks soodsad tingimused. Selgita, mida tähendab noorele tingimuste loomine arenguks ja kooli kohustuse täitmiseks? Mida selleks vanem peab tegema?   (abiküsimus: Kirjelda milline on arendava kasvukeskkond noortekeskuses?)</p>
<p>LISAKÜSIMUSED: Kuidas saab noorsootöötaja eelnevalt kirjeldatud kohustuste täitmisel lapsevanemat toetada?   (Kuidas saab aidata noort, kellel puudub lapsevanema poolne tugi)   (Milliseid tegevusi teete noorsootöötajana koos lastevanematega)</p>
<p>LÕPUKÜSIMUSED:</p>
<p>1. Mida soovite veel lisada selle teemaga seoses?   2. Kas on küsimusi tekkinud seoses uuringu teemaga?   Tänan, et olite nõus minu küsimustele vastama. Need on suureks abiks minu lõputöö teema uurimisel.</p>

Lisa 2 Elo Lättemägi koolituselt näide

Joonisel on Elo Lättemägi koolituselt näide noorsootöö ja sotsiaaltöö tegevustest Maslow püramiidi vajaduste hierarhiana.

Lisa 3 tabel 3 Kasvatuskohustuse määratlus ja näited

Tabel 3. Kasvatuskohustuse kategooriate operatsioonalsed määratlused ja intervjuudest näited.

Kategooria	Operatsioonalsed määratlused	Näide intervjuust
Vastutustunde õpetamine	Kategooria alla kuuluvad mainingud, mis väljendavad noorele valikute tegemise, iseseisvate otsuste vastu võtmise õpetamist ja eksimisega toimetuleku õpetamist.	-need lapsed kes ei käi huviringi ega ka muudes tegevustest, neile peab näitama erinevaid võimalusi ja suunama. - õpetama peab noorele, kuidas õigeid valikuid teha ja peab laskma ka eksida ja oma eksimustest õppida. -kõik ei pea arendama, miski võib olla vabaaja veetmiseks ja puhkamiseks,
Sotsialiseerimine	Kategooriasse kuuluvad mainingud, mis väljendavad reeglite ja kohustuste täitmist, kasvada ühiskonnas toimetulevaks inimeseks ja tegevused lapsele kuuluvus tunde tekitamiseks.	-reeglid on olulised ja need peavad olema kodus paigas, siis tuleb noor keskusesse ja oskab siin ka reeglitest kinni pidada. -kodus võiks ka lauamänge lapsega mängida, et siis kvaliteet aega perega oleks ja lauamängudest õpib palju. -et laps suhtleks ka teistega ja peab maailma asju näitama. -peab nii tegema, et ikka lapsel oleks sõpru
Sotsiaalsete oskuste õpetamine	Kategooria alla kuuluvad mainingud, mis väljendavad oskuste ja viisakuse õpetamist, nii noorsootöötaja kui noore käitumist.	-nii nagu kodus on õpetatud lapsele viisakust, nii ta noortekeskuses teeb. - suur selgitustöö tegemine, et kuidas tohib käituda ja teistest peab hoolima -kasvatuskohustus on olla eeskujuks oma käitumisega noorele
Toimetuleku õpetamine	Mainingud, mis väljendavad igapäeva toimingutega hakkamasaamise õpetamist.	-vanem võiks leida aega, süüa teha, koristada koos lapsega. koduseid toimetusi teha koos lapsega. -vaja on õpetada kõike mis kodus tegema peab, nt remonti, või puldi patareid väetada. -eneseteeninduse teemal peab rääkima, et oskaks ise hakkama saada
Turvalise keskkonna loomine	Kategooria alla kuuluvad mainingud, mis väljendavad vanema tegevust lapsele turvalisuse ja turvatunde tagamiseks.	-kui ta kogu aeg põgeneb noortekeskusesse või kui saadetakse noortekeskusesse siis on vanemal kasvatus kohustus täitmata

		-kodus peab olema hea, nii et laps julgeb sinna minna
Füsioloogiliste vajaduste rahuldamine	Mainingu alla kuuluvad vajadused mis peavad olema rahuldatud, et noorel oleks eluks vajalik olemas: toitumine, joomine, eluase ja teised füsioloogilised vajadused	-et baasvajadused oleks rahuldatud - lapsel peab olema kõht täis ja võimalus ka välja puhata -söömine on ikka see oluline, mida laps ikka vajab -kui hommikul on söömata, siis ei saa kooli hakkama,

Lisa 4 tabel 4 Õiguste tagamise kohustuse määratlus ja näited

Tabel 4. Õiguste tagamise kohustuse kategooriate operatsioonalsed määratlused ja intervjuudest näited.

Kategooria	Operatsioonalsed määratlused	Näide intervjuust
Õigustega kaasnevad kohustused	Kategooria alla kuuluvad mainigud mis väljendavad noore õigustele kaasnevaid kohustusi, vastutust oma tegude ees ja eneseregulatsiooni.	-maast madalast peab vanem teadma mis on lapse õigused ja kohustused. -räägin ka et õigused on aga igale õigusele käib ka kohustus kõrvale
Õigus teha elus valikuid	Kategooria alla kuuluvad mainigud mis väljendava noore õigust teha valikuid enda elu ja elukvaliteedi üle; otsustada oma tuleviku üle, teha iseseisvaid valikuid tuleviku vaadetes.	-Noorel on õigus ise otsustada kellega ta tahab koos elama hakata või kuhu tööle läheb - Ise peab saama valida kuhu edasi õppima läheb, mitte ei tee vanemate täitumatuid unistusi teoks.
Õigus oma arvamuse avaldamisele	Kategooria alla kuuluvad mainigud, mis väljendavad arvamuse avaldamist, valikute tegemist.	- Noor võib valida ise eelistused, poliitilised arvamused. -Kui ta tahab rääkida siis ta räägib, kui ta ei räägi siis ei räägi.
Õigus otsustada oma vajaduste üle	Kategooria alla kuuluvad mainigud, mis väljendavad füsioloogiliste vajaduste rahuldamist, otsustamist toidu valikul, valikute tegemise õigust, otsuste tegemise vabadust.	-laps võib ise valida mida sööb, et millist toitu ta tahab. - söögi koha pealt on vajalik, et noor saab süüa ja nii palju kui temal vaja on -igal ühel on õigus mingile kohale, kus ta saab rahulikult olla
Õigus olla perega.	Mainigud mis väljendavad perekonnas olemist, sotsiaalseid suhteid vanematega.	- noor tahab tähelepanu, ära kuulamist täiskasvanutelt. - peab olema tagatud võimalus delikaatselt suhelda vanematega

Õigus olla kaitstud.	Mainingud mis väljendavad kaitset, kaitstust, kaitse tagamise vajadust.	-õigus on saada mitte solvatud teise noore sõnade läbi ja saada abi küsida kui on teda on solvatud. -noorel peab olema keegi täiskasvanu, kes aitab kui vaja.
----------------------	---	--

Lisa 5 tabel 5 Heaolu tagamise kohustuse määratlus ja näited

Tabel 5. Heaolu tagamise kohustust iseloomustavate kategooriate operatsioonalsed määratlused ja intervjuudest näited.

Kategooria	Operatsioonalsed määratlused	Näide intervjuust
Füüsiline heaolu	Kategoorias on esmase hoolitsuse, turvalisuse, elutingimuste, majandusliku olukorraga seotud mainingud.	-Et noorel on koht kus olla, et ta pole tänaval . -baasvajadused on täidetud, -et kodu oleks soe koht kus olla. -vanemate kohustus on raha ka teenida ja siis teha nii et kodus oleks kõik olemas mis vaja
Emotsionaalne heaolu	Kategooriasse kuuluvad mainingud mis väljendavad vanema emotsionaalset kohalolekut ja noore tunnetega arvestamist.	-millised väärtushinnangud on vanemal need kanduvad ka lapsele, - et lapsevanem armastaks ja tunneks huvi kus laps on. -vanem peaks ikka küsima kuidas sinu laps täna ka käitus, - peab pakkuma mõistmist noorele -lapsega murutasemel suhtlemine, nt osata kuulata , osata edasi suunata , nõu ja abi anda
Sotsiaalne heaolu	Kategooriasse kuuluvad mainingus, mis on seotus juhendamise ja piiride seadmisega, identiteediga, pere-ja pereväliste suhetega, sotsiaalse võrgustikuga.	-laps tahab ka sõpradega koos olla -oskama temaga (lapsega) rääkida -võtma aega et huvi tunda lapse vastu -tema tegevuse vastu, tema soovide murede ja vajaduste vastu huvi tundma. -et tõsiselt kuulata ja küsida kuidas sul läinud on -lapse ja vanemate suhted peavad olema empaatilised. -otsima abi, kui ise ei oska lahendada. -käima ka kultuuri üritustel, et teaks, mis ümbritsevas toimub
Kognitiivne heaolu	Mainingud, mis on seotud haridusega, enesetundega ja käitumisega.	-märkame lapses teistmoodi käitumist

		<ul style="list-style-type: none"> - noorel on siis hea olla kui koolis kõik hästi on ja vanem saab selles aidata. -pead ikka suunama last koolis käima -viia noori erinevatesse tegevustesse. -nendega, (noortega) peab vestlema ja mängida, et nad tunneks ennast hästi. -koos tehakse süüa ja koos mängitakse et asju õppida -suunama ikka huviharidusse, üks hobi vähemalt oleks noorel.
Tervise heaolu	Kategooriasse kuuluvad mainingud, mis on seotud lapse tervise edendamisega, tervise hoidmisega ja tervislike eluviisidega.	<ul style="list-style-type: none"> - jälgima tervise olukorda. - küsima abi omavalitsust kui ikka juba kodus miski tervist halvasti mõjutab. -tervislikku toitu peab ka andma, soe söök oleks olemas. -vanem peab ikka tundma last, et ära tundma kui lapsel on halb olla ja siis aitama.

Lisa 6 tabel 6 Arendava kasvukeskkonna määratlus ja näited

Tabel 6. Arendava kasvukeskkonna loomise kohustust iseloomustavate kategooriate operatsioonalsed määratlused ja intervjuudest näited.

Kategooria	Operatsioonalsed määratlused	Näide intervjuust
Vaimne keskkond	Kategooria alla kuuluvad mainingus mis väljedavad teiste inimestega suhtlemist, kuuluvuse tagamist, teineteise mõistmist, noore ära kuulamist ja märkamist.	<ul style="list-style-type: none"> -õppida saab ainult siis kui keegi ei sega ja on hea õhkkond kodus -pakkuda meeskonnatöö kogemust, -kui on palju õdesid vendasid siis peab leidma võimaluse, et neil on oma nurk või koht kus rahulikult õppida.
Füüsiline keskkond	Kategooria alla kuuluvad ümbritseva keskkonna ja õpivahenditega seotud mainingud.	<ul style="list-style-type: none"> -kodutööd saab rahulikult laua taga teha, laud või eraldi tuba. -peavad olema vajalikud vahendid olemas pliatsid ja raamatud, isiklikud mitte õe või vennaga jagama neid. -tehnikat peaks olema, kiire internet, et koolitööd videotundides kaasa teha. -tänapäevaseid asju tahavad noored, mis on ilusad ja uued, siis saab loovus areneda.

Sotsiaalne keskkond	Kategooria alla kuuluvad noore elust huvitatuse näitamise ja oskusliku käitumise ning eeskujuks olemise mainingud.	-tunda huvi kuidas kooli läheb, mis noortekeskuses õppis. -tuleb tegeleda nende asjadega, mis vanemale endale ka meeldivad ja siis koos lapsega seda teha. -Sotsiaalset suhtlemist ja meeskonnatööd võetakse enesest mõistetavalt, aga seda peab ka kuidagi kodus õpetama.
Mitteformaalse õppe keskkond	Kategooria alla kuuluvad mainingud mida lapsevanem saab pakkuda lapsele mitteformaalseks õppimiseks kodus, nii füüsilise kui vaimse keskkonnana, tegevused mille eesmärk on eluliste oskuste õpetamine, mainingud mis väljendavad mängulisi tegevusi õppimise toetamisel, formaal õppe eesmärkide saavutamist, suunavad õppima, eesmärgiga saada uusi teadmisi läbi mängu.	-Õpetada igapäevaselt kodus kõike vajalikku eluks, söögi tegemine, kruvi keeramine, auto parandamine. -õpetama kodused tegevused selgeks. -teadmisi võiks noor saada läbi mängu -Teadmisi saab edasi anda mängulisel viisil, kodus võiks ka rohkem lastega mängida.

Lisa 7 tabel 7 Tegevused lastevanemate STK toetamise määratlused

Tabel 7. Noorsootöötajate esile toodud tegevused lastevanemate STK toetamisest.

Põhikategooria	Operatsioonalsed määratlused	Näide intervjuust
Noore toetamine	Kategooria alla kuuluvad mainingud mis väljendavad noorele psühholoogilise toe pakkumist, noore abistamist tunnetega hakkama saamisel, suunamist silmaringi avardamisele, noore psühholoogiliste probleemide märkamist ja erinevatesse tegevustesse suunamist.	- pean noort rahustama. - kui noor on keskkuses siis märkame tema käitumist, ja räägime, kui vaja siis ka suuname nt psühholoogi juurde. -Noored räägivad ikka oma asjadest, aga siis peab kuulama ja mitte hinnanguid kohe andma hakkama. -Kui kodus ei ole võimalusi silmaringi avardamiseks, siis noortekeskuses on programmid kuhu noort suunata.
Lapsevanema toetamine	Kategooria alla kuuluvad mainingud mis väljendavad lapsevanema abistamist, märkamist abi vajadusele, suunamist koolitustele või programmidesse, psühholoogilise toe pakkumist, vanema kuulamist ja vanemaga vestlemist, arutamist.	- Tuleb ikka saada aega ka lapsevanemaga rääkida ja teda kuulata. -vanemat ka rahustama, kui näen et ikka närvis on ja adekvaatselt ei mõtle. - tegeleb lastevanemate koolitamisega, maast madalast peab vanem teadma mis on lapse õigused ja kohustused -Vanemad ise ka peaks ütlema, milline laps tal on siis saan mina ka teada, kuidas tema lapsega käituda.

Sotsiaalse Keskonna loomine	Kategooriasse kuuluvad mainigud mis väljendavad noorele sotsiaalse keskkonna loomist, enesearenguks võimaluste pakkumist ja püüdu aidata lapsel muutuda, kasvada ühiskonnas toimetulevaks inimeseks.	<ul style="list-style-type: none"> - Nad tulevad siia sõpradega niisama olema, seda peavad ka noored saama, lihtsalt olla. -Mõned vanemad saadavad lapse noortekeskuses, kodust eest ära, siis me laseme lapsel lihtsalt olla ja ootame kui ta meiega rääkimiseks valmis on. -Noortekas on teisi noori ka, siin saavad tutvuda. -meil ka ikka on reeglid, ja neid peab noor järgima.
Füüsilise keskkonna loomine	Kategooria alla kuuluvad mainingud mis väljendavad füüsilise keskkonna tingimuste loomist ja ruumi pakkumist noortele oma vaba aja veetmiseks, tasuta asjade pakkumist, füsioloogiliste vajaduste rahuldamiseks vajalike asjade tagamist ja noorsootöötaja tegevusi füüsilise keskkonna loomisel.	<ul style="list-style-type: none"> - Et noortekeskus oleks koht kus olla, et ta pole tänaval. - Noortekas saaks küll luua mingid ruumid õppimiseks , kus on laud ja tool. -Meil on siin võimalik kööki kasutada ja esmased söögi tegemise toiduained on ka olemas. -Söök motiveerib küll, et süüa võiks noortekas midagi alati olla. -Meil on võimalus projekte kirjutada ja uusi asju osta, mida pere vb ei saa osta.
Mitteformaalse õppe pakkumine	Kategooria alla kuuluvad mainingud mis väljendavad noorsootöötajate eesmärgistatud tegevusi noortele õppimise eesmärgil, huviringide ja huvitegevuse pakkumist, arendavate tegevuste läbiviimist.	<ul style="list-style-type: none"> -Meil on mitteformaalne keskkond siin, õpetame läbi mängu koostööd jms. -Meil on mänguline keskkond ja nii õpivadki noored. -Tegevused on eesmärgistatud ja need on kõik kirjas, aga noortega siis arutame, mida nad õppisid. -Me saame ka aidata huviringi valida ja saata neid ringidesse.
Noore vaba aja sisustamine	Kategooria alla kuuluvad mainingud mis väljendavad noorsootöötajate korraldatud tegevusi noorte vaba aja sisustamiseks, tasuta tegevuste läbiviimist, noortega mängimist, ürituste korraldamist ja laagrite korraldamist ilma õpiväljunditeta, mängimiseks ja puhkamiseks võimaluste tekitamist.	<ul style="list-style-type: none"> - teeme neile tasuta söömise võimaluse, korraldame neile mängu kus saavad süüa -lauamängud on riisulis, et kui tahavad siis võtavad. -ürituste korraldamisse ikka kaasame ka noori, aga see on nende vabast ajast. -võistlused ja viktoriinid ja väljakutsed, et neil lõbusam oleks.
Vanema kaasamine	Kategooria alla kuuluvad mainingud mis väljendavad vanema kaasamist noorsootöö tegevustesse, ühisürituste korraldamist, õpisündmuste ja tegevuste planeerimist koos	<ul style="list-style-type: none"> -rohkem vaja lapsevanemaga sidet pidada. -kui me ka märkame lapses teistmoodi käitumist siis rääkida vanemaga ka sellest.

	vanematega, pere ja kogukonna kaasamist noore probleemide lahendamisse, noortekeskuse ja noorsootöö tegevuste planeerimisse.	-bussireisi korraldasime loomaaeda, koos lastevanematega. -me oleme perelaagreid teinud, seal vanemad saavad omavahel suhelda ja meiega ka.
Noorsootöö maine kujundamine	Kategooria alla kuuluvad mainingud mis väljendavad noortele ja vanematele eeskujuks olemist, autoriteetset käitumist vanematega suheldes, sotsiaalsete suhete loomist ja hoidmist vanematega, usalduse tekitamist noortevaldkonna tegevustesse.	-võimalusel pidada sidet lapsevanemaga. -vanematele on ka infot vaja jagada, et kus kohast nad abi saavad. -vanem ikka vastutab ise oma lapse eest ja ta võiks ise olla huvitatud meiega suhtlemisest. -need noored kes praegu meil on, need on varsti ise lapsevanemad ja siis on meil nendega juba hea kontakt loodud ja vanemaid on lihtne kaasata.

SUMMARY

YOUTH WORKERS AWARENESS SUPPORTING PARENTS FULFILLING THEIR OBLIGATIONS UNDER THE LAW, ON THE EXAMPLE ON JÄRVA COUNTRY

A youth worker and parents have shared responsibilities towards a young person. Commitments can be fulfilled through targeted cooperation. However, not all youth workers and parents have a common understanding of their responsibilities and activities towards the children. As a youth worker is a specialist, I see one important opportunity for youth workers to support parents in fulfilling their obligations under the law (STK). To this end, it is necessary to examine in advance what the youth workers know about the parent's STK and the aspects they know about supporting the parent's STK. The research is qualitative, and I collected the data from a focus group interview in which 15 youth workers from Järva County participated. I analyzed the data inductively.

The interviews in the study revealed that there are also youth workers who have little knowledge of how to explain their activities based on the STK of parents. One reason may be that little has been said about the STK of a parent based on the aim of the activities of youth workers. At the same time, compared to parents, youth workers also have less knowledge regarding the duties of raising a child. If youth workers were more informed about their obligations under the laws of parents, they would better understand the need for parental involvement in ensuring the rights and well-being of young people as well as creating a developing growth environment. Moreover, they could support the parents in fulfilling the obligation to raise children. In addition, this is also important in order for parents to understand the same.

In this work, I compared the awareness of parents and youth workers with the parents' STK. The biggest differences were found with regard to non-formal learning, rights and obligations and hygiene requirements. In the study, I have outlined my own proposals for effective cooperation between youth workers and parents. A youth worker must be the instigator and manager of parental cooperation.

LIHTLITSENTS

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Maarja Loorits

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose

NOORSOOTÖÖTAJATE TEADLIKKUS LASTEVANEMATE SEADUSTEST TULENEVATE KOHUSTUSTE TÄITMISE TOETAMISEST JÄRVA MAAKONNA NÄITEL

mille juhendaja on MA, pedagoogika nooremlektor Allan Kährik

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Maarja Loorits

Viljandis, 20.05.2021